

**KINH NGHIỆM
NUÔI GÀ NÒI**

chưa 87 1

VIỆT CHƯƠNG
NGUYỄN VIỆT TIẾN

Kinh Nghiệm
NƯÔI GÀ NƠI

NHÀ XUẤT BẢN TP. HỒ CHÍ MINH

MỤC LỤC

LỜI TỰA	5
NUÔI GÀ NÔI PHẢI CHỌN NÔI GÀ	7
ĐẶT TÊN CHO GÀ	14
CHỌN NGOẠI HÌNH GÀ NÔI	17
CÁCH CHỌN LỰA TÀI NGHỀ GÀ NÔI	25
ĐIỀU CẦN BIẾT VỀ SẮC LÓNG GÀ NÔI	37
NHỮNG TIẾNG LÓNG TRONG NGHỀ NUÔI GÀ NÔI	41
PHƯƠNG PHÁP NUÔI DƯỠNG GÀ NÔI	50
CÁCH BẮT GÀ	59
NHỮNG CHỖ NHƯỢC TRONG MÌNH GÀ NÔI	64
CHỌN GÀ QUA THỂ ĐÁ	67
CHĂM SÓC GÀ NÔI TRƯỚC NGÀY ĐÁ	70
NUÔI GÀ NÔI TẠI SAO NHIỀU NGƯỜI DẤU NGHỀ ?	72

LỜI TỰA

Sống ở đời, có nhiều thú đam mê, trong đó có thú nuôi gà nòi. Con gà nòi nuôi để làm cảnh cũng vui, vì nó có giọng gáy hay, có tướng di hùng dũng trông chẳng khác gì điệu bộ của ông võ tướng trong phim Tàu. Có những người thích nuôi gà đá thì niềm sướng thỏa lại được nhân lên nhiều lần ! Vì khi lâm trận gà có những cú mổ, cú đá xuất thần mà người có trí tưởng tượng cao siêu đến đâu cũng không tài nào nghĩ ra nổi !

Không thể ngờ con gà lại có trí thông minh kỳ diệu đến như vậy : mỗi thế đá là cả một sự tính toán, sự cân nhắc, sự phân đoán nhắm về phía đối thủ của mình rồi mới tung đòn. Có nhiều con có biệt tài chỉ tung một hai đòn đã hạ gục ngay đối thủ. Cũng có con lâm trận gần trọn ngày, chân đã run, đầu gối muốn gục nhưng vẫn lì đòn không chịu chạy ! Nhiều người tự hỏi đó là do sự sinh tồn mà có hay tài nghệ đó là do bản tính của giống gà này ?

Từ ngàn năm trước, ông cha ta đã biết nuôi gà nòi để đá độ. Kinh nghiệm quý báu của người xưa và thú chơi của họ còn truyền tụng đến con cháu đời sau. Thế nhưng, những bí mật liên quan đến chuyện gà nòi như chọn giống dòng, như cách chăm sóc nuôi dưỡng ra sao cho đúng phương pháp vẫn là chuyện mà thời nào ai ai cũng muốn biết !

Trước đây 6 năm, chúng tôi cho ra đời cuốn NGHỆ THUẬT NUÔI GÀ NƠI, đã được đa số độc giả đón đọc. Mặc dù cuốn sách đó chỉ nói lên những điều đại lược, ngay cả người viết cũng chưa hài lòng.

Nay thể theo lời yêu cầu của nhiều độc giả, chúng tôi hợp soạn ra cuốn KINH NGHIỆM NUÔI GÀ NƠI, hy vọng đáp ứng thêm được phần nào những thắc mắc về nghề nuôi gà nòi của quý vị.

Nuôi gà nòi, đá gà nòi là một phong tục có tính cổ truyền của dân tộc ta từ ngàn xưa. Đó là một thú chơi tao nhã, được tổ chức trong những dịp hội hè, hoặc trong những lúc nông nhàn; xưa nay chưa có một điều tiếng gì đáng tiếc cả!

Có điều đáng phàn nàn là ngày nay có một số người vì mầu mê cờ bạc nên đã cố tình biến thú chơi tao nhã này thành trò đồ đen hạ cấp. Hiện tượng tiêu cực này chắc chắn phải được bài trừ, vì nó đi ngược lại sự lành mạnh vốn là nét đặc trưng của phong tục cổ truyền đã ăn sâu được từ ngàn đời của dân tộc ta.

TÁC GIẢ

NUÔI GÀ NỒI

PHẢI CHỌN NỒI GÀ

Đã chọn cho mình cái thú chơi gà nòi thì từ xưa đến nay, người nào cũng muốn có trong tay những con gà thật chiến, thật rặc dòng nuôi mới thích. Như quý vị đã biết, nuôi gà nòi rất tốn kém và nhiều công phu, Nếu lỡ mua nhầm những con gà chợ, gà pha thì tốn công của một cách vô ích còn bị người ngoài chê cười thêm bực !

Muốn chọn con gà nòi tốt, con gà nòi rặc dòng thì không thể tìm mua ... ở chợ được; ta cũng không thể mua qua một "tay chơi" nào đó mà mình chưa mấy quen biết. Mặc dầu mua gà theo cách này giá cả được hời hơn.

Cách tốt nhất để có gà rặc dòng thì chỉ còn cách ... nài nỉ những người nuôi gà nòi chuyên nghiệp, phải trở tài "ngoại giao" cho khéo may ra họ mới nể tình nhường lại cho một hai con tốt mà nuôi.

Thế nhưng, con gà họ "nhường" lại cho mình đó đã chắc gì là thứ gà hay như ý mình mong muốn ? đã chắc gì đó là con gà "có hạng" trong số những con họ đang nhốt trong chuồng, trong bội kia ?

Không thể "vơ đũa cả nắm" nhưng điều này nếu có, cũng không thể trách người ta được. Trong thú chơi gà nòi bất kỳ ai cũng đều muốn có trong tay những con chiến kê suất sắc nhất, nổi tiếng nhất, do đó ai đại gì bán ra, hay đem tặng những con gà hạng nhất trong chuồng mình !

Trong các thú chơi của người đời như nuôi ngựa đua, nuôi cá lia thia, nuôi gà nòi đá độ mà chúng tôi đã tốn công trong nhiều năm để tìm hiểu, thì giới nuôi gà nòi đa số giấu nghề nhất; và xin lỗi, đa số trong giới họ cũng ... ích kỷ nhất ! Tất nhiên, họ ích kỷ là có lý do riêng của họ, nhất là đối với gà mái gốc !

Nếu trong tay có một con trống hay, đừng mơ chi bách chiến bách thắng, mà chỉ cần ăn được chừng năm bảy độ thì không những chủ nhân nổi tiếng, mà ngay con gà cũng vang danh một thời rồi !

Ai nuôi gà nòi lại không thích cái danh đó ? Ai có con gà ăn độ như vậy, để gì họ chịu buông ra, dù với cái giá ... trên trời ?

Chính vì lẽ đó nên dù túng thiếu cũng không ai chịu bán những con gà nòi hay. Và cũng chính vì lẽ đó nên người ta thường dấu nghề, không để gì chỉ cách nuôi dưỡng gà ra sao cho người khác biết.

Vậy muốn có gà nòi thật tốt để nuôi, mà không phải đi nài nỉ van xin cậy nhờ người khác, thì chỉ còn cách là mình tự gây riêng giống gà cho mình !

Bản thân tôi nuôi gà nòi tính đến nay cũng đã hơn 50 năm, nhưng hơn 20 năm đầu chỉ tốn tiền mua gà dở. Hễ gặp ai nuôi gà có chút tăm tiếng, dù xa xôi đến đâu cũng chịu khó lặn lội đến quỳ lạy van xin họ chỉ vẽ cho năm ba điều, nhưng đâu ai thật tình chỉ dạy cho ! Họ lại bán cho mình những con gà ế độ mà lại bảo đó là những chú gà hay ! Cuối cùng tôi phải tự mài mò vừa nuôi vừa rút kinh nghiệm ... Cho đến ngày may mắn đọc được cuốn KINH TẾ của Tàu mới biết thêm được nhiều chuyện ...

Nuôi gà nòi, dù là đòn hay cựa mà mình có giống tốt trong tay thì không còn gì thú vị bằng.

Nếu chỉ nuôi theo lối tài tử, một vài con để nghe tiếng gáy hoặc chỉ để chiêm ngưỡng tướng đi dáng đứng của nó làm vui thì không nói làm gì, vì thứ gà đó mua đâu cũng có. Nhưng nếu muốn có một giống gà nổi tiếng riêng cho mình, thì chỉ còn cách tự tạo giống mà nuôi.

❖ **TẠO MÁI GỐC** : Nuôi gà nòi, điều quan trọng là phải có gà nòi mái tốt, để làm mái gốc, mái nền cho mình. Mái tốt là mái ra con li đòn lại có đòn độc, thế độc, đứng khuya (gà đòn) đá cả buổi trời vẫn không hề chạy...

Dân gian có câu : “Chó giống cha, gà giống mẹ”, có nghĩa con chó mang đặc tính di truyền của cha. Còn gà thì mang đặc tính di truyền của mẹ. Thực tế cho thấy, nếu con chó cha bấm sinh cụt đuôi thì các bầy con của nó đa số đều cụt đuôi. Nếu chó cha là chó mực, thì bầy con của nó đa số đều là chó mực. Riêng gà nòi thì bầy con mang tính di truyền của gà mẹ, vì vậy những người nuôi gà nòi xưa nay thường chọn những gà mẹ mang đặc tính tốt để nuôi.

Muốn có một mái nòi tốt làm gà giống riêng cho mình, có nhiều cách :

1/. Gặp duyên may : Như trường hợp gặp một sư kê chọn làm đệ tử, không những sống sáng truyền nghề cho mà còn “truyền” cho gà mái gốc. Trường hợp này tuy hiếm thấy nhưng vẫn có. Tác giả cũng may mắn rơi vào trường hợp này.

Cũng có trường hợp chủ gà mái gốc phòng xa, e ngại gà bị dịch, bị toi chết tuyệt giống nên phải tìm một người đáng tin cậy, hoặc là đệ tử, hoặc là bà con xa gần của mình để nhờ nuôi vài ba gà mái ... để giữ “gốc” sau này nếu cần thì bắt lại khỏi bị tuyệt diệt. Nhưng có điều hai người phải ở càng xa nhau càng tốt, ít ra cũng ... vài ba tỉnh để vì “sợ đụng hàng”. Chúng tôi sẽ giải thích rõ điều này ở phần sau.

2/. Do chủ mái gốc giải nghệ : Có một con mái nòi rặc giống trong tay, người nuôi gà nòi chuyên nghiệp quý nó hơn vàng, không dễ gì họ bán ra, dù trong nhà có đến vài ba chục mái ! Giống mái nòi tốt này coi như một thứ gia bảo, nuôi từ đời ông truyền đến các đời cháu chất về sau. Số gà mái thặng dư thà họ ăn thịt hoặc giết mổ thiết đãi khách chứ không hề bán hoặc đổi chác vật gì cho ai.

Thế nhưng, đời ông đời cha nuôi gà, quý gà, nhưng qua đời con cháu về sau do ý thích hoặc do hoàn cảnh bắt buộc họ không thể tiếp tục nuôi gà nòi nữa, thế là con mái gốc sẽ lọt vào tay người khác. Đây cũng được coi là duyên may cho những ai mới vào nghề mà được mua hay được tặng con gà mái nòi quý báu này.

Sở dĩ chúng tôi gọi là duyên may, vì trường hợp vừa kể trên đây tuy có nhưng hiếm thấy.

3/. Lai tạo để có mái nòi tốt : Việc làm này được đa số nghề nhân nuôi gà nòi áp dụng, và cũng cho kết quả tốt tuy có mất nhiều thời gian và công của. Trước hết quý

ue tay lựa con. Trong lứa con này, tạm gọi là F1, lựa ra một con mái có những đặc điểm tốt nhất này (chọn từ vóc dáng đến vảy...) cho cặp với một trống nòi rặc giống đã ăn độ khác để đẻ ra bầy con F2. Trong bầy con F2 này ta lại lựa ra một mái đúng chuẩn rồi cặp một con trống tốt khác để có bầy con F3.

Trong bầy gà con F3 này ta lựa ra vài con trống có tiêu chuẩn tốt nhất nuôi lớn cho đá để coi đôn thế có vượt trội hơn những gà cha trước đây không. Nếu tốt thì lứa F3 này có thể coi là mái gốc, mái nền. Còn nếu ngược lại, bầy trống F3 vẫn đá không ra gì, thì lại chọn gà mái con

F3 có tiêu chuẩn tốt nhất cho lai tạo với một trống nòi gan lì nổi tiếng khác để có bầy con F4 ... Những gà con trong các lứa F1, F2, F3 không đủ chuẩn dù là gà mái cũng coi như gà thịt, đừng tiếc.

Cũng có trường hợp lai tạo đến 4 đời rồi mà gà trống đá vẫn ... không lên chân thì coi như thất bại, và trở lại từ đầu với con mái khác ...

Công việc này tốn rất nhiều công của, nếu không có đức tính chịu khó và kiên tâm trì chí thì không tài nào thực hiện được. Tuy công việc đòi hỏi nhiều thời gian và tốn nhiều tiền của, nhưng lại có niềm vui, nhất là khi biết chắc đã gặt hái được thành công viên mãn ...

❖ TẠI SAO MÁI NÒI GỐC KHÔNG AI BÁN RA ?

Nhiều người mất công nài nỉ xin không được mà mua với giá đắt gà mái giống cũng không xong, nên sinh ra oán trách những người có giống gà xuất sắc mà họ đã ngưỡng mộ. Chính những ông chủ gà cũng phàn nàn với chúng tôi như vậy. Họ đâu hiểu rằng trong nghề nuôi gà nòi, ở trường hợp họ, nếu có mái gốc nổi tiếng họ cũng cố giữ độc quyền như vậy mà thôi. Lý do rất dễ hiểu : họ sợ ... đụng hàng !

Quý vị nên biết, mỗi giống mái tốt đều ra con có một lối đá riêng biệt mà thôi. Có mái “ăn tiền” ở tài đá mé, hay “hỏi mã thương”, hoặc đá liên cước ... Có mái có tài “khai vựa lúa” ngay từ om đầu tiên v.v... Nói cách khác, mỗi gà mái sinh con có một số độc chiêu riêng, nhờ đó mà gà của nhà này đá với gà của nhà kia mới tăng thêm phần sôi nổi, gay cấn ... và, cuối cùng mới tỏ rõ được ai tài hơn ai, ai hơn ai ở những đòn thế bí hiểm nào ...

Do đó, nếu giống mái nòi gốc của mình không giữ độc quyền mà cứ bán rộng rãi ra bên ngoài thì có ngày sẽ

gặp cảnh “anh em chung bầu” đá lộn với nhau ...coi như không thú vị gì cả !

Nhân việc này tôi nhớ lại một câu chuyện : Khoảng năm 1965, thuở bấy giờ tại góc đường Cách Mạng Tháng 8 và Lý Chính Thắng có một trường gà chỉ mở cửa vào ngày chủ nhật và ngày lễ. Một lão nông thả một con gà điều vào bồ để cặp độ với một con điều khác của một thanh niên ngụ tại Sài Gòn. Gà mới xáp rận chưa được nửa nhang thì ông lão thỉnh thoảng lại lắc đầu và thở dài thường thụt. Nhìn vào, thấy con gà của ông lão không có biểu hiện gì gọi là thua, vì nó vẫn ăn miếng trả miếng đích đáng, và tôi bằng khoán tự hỏi tại sao ông lão lại tỏ vẻ chán nản, không một chút hài lòng. Khi gần hết hiệp một, ông lão giao gà lại cho người cháu và ra ngoài tìm bàn kê nước uống. Tôi càng thấy lạ nên bước theo ngồi vào bàn gà, chuyện, thì được ông lão cho biết là người ở Tân An, nghe nói ở Sài Gòn có trường gà nên ôm gà lên đá, nào ngờ lại gặp con gà đối thủ có đòn thế giống như gà mình. Và ông đoán quyết là hai con trống đang đá trong bồ kia là có gốc chung một nòi mẹ. Cuối cùng độ gà đó được xử huê. Ông lão mời anh thanh niên kia lại ngồi bàn uống nước và hỏi lại lịch con gà trống mà chàng thanh niên đang có đó mua của ai, và xuất xứ từ đâu. Anh thanh niên thật tình kể lại là có một người bà con ở Tân An, cạnh vườn một ông già tên ... nuôi gà nòi nổi tiếng. Biết rằng có hỏi mua cũng không được, lại sẵn tánh mê gà nòi, nên anh ta rải lúa dụ gà qua vườn nhà bà con bắt trộm một con gà trống bằng nắm tay đem về Sài Gòn nuôi cho đến lớn, và mới ăn được một độ ... ông lão ôm con gà lên khen đẹp, và khi anh thanh niên ôm gà ra về thì ông mới quay sang tôi với nụ cười sáng rỡ : “Tôi đoán đâu có lầm, đó là gà gốc mái nỏ của tôi ! may mà cậu ta chỉ bắt được con trống ! ...”

Ai cũng biết sự hấp dẫn của việc đá gà nòi, dù đòn hay cựa, ăn thua vào giờ chót chỉ là việc phụ, mà thu hút nhất, gây sai mê đến cuồng nhiệt nhất là cách ra đòn, thế của mỗi con gà ra sao. Gặp con ngu dần, chậm chạp thì người xem chửi rửa không tiếc lời; con nào khôn ngoan biết né, biết tránh, biết cách trả đòn một cách thông minh được thiên hạ nhiệt liệt hoan nghênh. Đó là cách thưởng đài của hai võ sĩ của hai lò, hai thầy khác nhau. Còn nếu gà chung một nòi, có cách đá như nhau thì coi chúng đá có hứng thú gì ! Chính vì lẽ đó nên những sư kê chân chính đành mang tiếng ... xấu bụng với mọi người chứ không chịu nhường mái nòi gốc mình cho người khác. Trừ trường hợp người đó là đệ tử ruột ở cách xa mình cả trăm cây số...

Chúng tôi còn nhớ trước năm 1968, lúc đài phát thanh có chương trình Phát Thanh Thương Mại đầu tiên, quảng cáo chiếc SUZUKI với câu : "An toàn trên xa lộ, thanh lịch trên đường phố, đó là chiếc SUZUKI !" với giá 36 ngàn đồng. Tại nhà ông Chín Cầu, một sư kê nổi tiếng ở vùng Xuân Hiệp Thủ Đức, có một người gạ đổi một chiếc SUZUKI mới cáu cạnh để lấy một con gà mái râu nổi tiếng lì đòn của ông này.

Ông Chín Cầu lúc đó chỉ đi chiếc Mobylette xanh cũ kỹ, thấy chiếc SUZUKI mới cũng thèm, nhưng dứt khoát không chịu đổi gà mái, dù đó chỉ là con mái nhỏ nhỉnh hơn nắm tay.

Người kia năn nỉ mãi không được bèn ra mặt hờn dỗi :

- Nếu ông không chịu đổi thì một là tôi ở lì đây cho đến khi nào ông đổi ý mới thôi, hai là tôi sẽ tìm cách bắt trộm cho bằng được !

Ông Chín Cầu vừa cười vừa trả lời :

- Nhà tôi thóc gạo không thiếu, mỗi ngày 100 con gà nòi ăn hết một gia lúa tôi còn lo được. Nay ông bạn ở lại chơi một vài tuần tôi cũng đủ sức lo. Còn muốn bắt trộm thì cứ tự nhiên, nhưng hãy coi chừng cái "ná" tôi treo trên vách đó !

Lúc đang ngồi tại phòng khách trả lời câu nói đó, ông Chín Cầu dùng hai bàn chân của mình kẹp chặt một con gà mái rồi nhấc lên bảo vợ con ở nhà dưới đem gà xuống làm thịt đãi khách ...

Bữa cháo gà mái nòi đó tôi và người khách kia ăn không ngon lành gì vì ... quá tiếc con gà quý ! Nhưng sau đó nghe chủ nhân giải thích lý do tại sao không bán gà mái ra ngoài, thì lúc đó người khách kia mới hiểu ra cơ sự và vui vẻ ra về.

Còn tôi, mãi đến năm 1971 khi được nhận làm con nuôi, ông Chín Cầu (nay đã quá cố) mới giao mái gốc cho nuôi.

Xin kể hẫu quý vị nghe những câu chuyện phiếm đó, mục đích cũng để giúp quý vị hiểu thêm rằng : con gà mái gốc đối với người nuôi gà chuyên nghiệp rất quý đối với họ, cho nên họ mới không bán cho ai, dù được trả với giá thật cao !

Cũng nhờ vào những người biết bảo tồn nòi gà theo cách đó mà ngày nay ta mới có những con nòi rặc giống và có tài nghệ xuất sắc mà nuôi. Những nghệ nhân nuôi gà nòi chuyên nghiệp này, hiện nay cả ba miền Nam Trung Bắc đều có (nếu chúng tôi đoán không lầm, nhiều nhất là miền Trung) nhưng số lượng phải nói là càng ngày càng ít hơn. Lý do tại sao ? Xin thưa, phần lớn là do hoàn cảnh sống ...

ĐẶT TÊN CHO GÀ

Nuôi gà nòi ai cũng nghĩ đến việc đặt tên cho gà. Đó là thói quen của từ ngàn xưa. Việc này không chỉ riêng có nước ta, mà nước nào nuôi gà nòi trên thế giới cũng vậy.

Thường thì những con gà ăn độ, đã có danh mới được chủ đặt cho một tên riêng cho dễ gọi và cũng để phân biệt với những con gà khác trong chuồng.

Đây là sự biểu tỏ tình cảm của chủ đối với vật nuôi nói chung, cũng như có thói quen đặt tên riêng cho chó mèo, thậm chí cả trâu, bò, ngựa, dê nữa. Mặt khác, đặt tên riêng như vậy để dễ nhớ, để cho ăn, để sai bảo ...

Với gà thì không thông minh như chó mèo, như trâu, bò, ngựa, tên riêng đối với nó không cần thiết, nhưng người đời vẫn có thói quen đặt tên riêng cho nó, mục đích là để phân biệt con này với con kia, và cũng để tiện chăm sóc. Có nhiều con gà đá hay nổi tiếng, tên riêng của nó được đông đảo người ái mộ đặt cho, dù tên đó xấu hay đẹp chủ gà cũng hân hoan chấp nhận vì đó là vinh dự cho gà, và cũng cho mình.

Theo sự tìm hiểu của chúng tôi thì việc đặt tên riêng cho gà nòi xưa nay thường bắt nguồn từ những lý do sau đây :

a). Dùng sắc lông mà đặt tên : Những người có tính tình mộc mạc, hể nghĩ sao nói vậy, hể biết gì làm vậy nên họ thường dùng những cái tên mộc mạc để đặt cho chiến kê của họ. Chuyện này là chuyện thường tình của thời xa xưa. Vì vậy, khi nghe các vị sư kê lớn tuổi thuật lại

“chiến tích” của những con gà nổi tiếng một thời của vùng kia, tỉnh nọ với những cái tên như con Điều, con Ô, con Chuối, hoặc con Ngũ Sắc, con mồng Dâu... không cần nghĩ ngợi đâu xa, họ cứ căn cứ vào sắc lông của con gà mà đặt tên riêng cho nó. Trong trường hợp trong vùng mà có hai con Điều nổi tiếng ngang nhau thì người ta gọi tên gà kèm với tên người chủ. Ví dụ : con Ô của Hai Lúa, con Ô của Sáu Thanh...

b). Dùng tên chủ nuôi : Với những con gà xuất sắc đá đầu thắng đó, nổi tiếng như cồn thì cái tên của nó thường là do người ngoài đặt cho, mặc dù nó đã được chủ nuôi đặt tên riêng cũng vậy. Cái tên mà người ái mộ đặt cho gà ý nghĩa hơn cả và cũng dễ nhớ hơn cả là cứ tên chủ nuôi mà đặt. Như vậy thì không lầm lẫn chút nào. Nếu ở địa hạt khác thì đây là chuyện hỗn hào, xách mé (người xưa vốn ưa dấu tên riêng), thế nhưng đây là chuyện danh dự, ai cũng chấp nhận. Ba bốn chục năm trước ở vùng Xuân Hiệp Thủ Đức đi đâu cũng nghe tiếng “mái Chín Cầu”, hay “mái Thợ Bạc”. Sau này đến miệt Bình Dương lại có tiếng “gà Năm Sô” ... Gần như đến địa phương nào cũng được nghe những con chiến kê mang tên chủ nuôi như vậy.

c). Dùng tên địa phương : Những con gà nòi mang danh tên địa phương là những con gà thiệt dữ, đá ăn nhiều độ đến nỗi chiến tích của nó vang xa khỏi địa phương nó sống. Những biệt danh này đa số là do người ái mộ của địa phương khác đặt cho. Chẳng hạn như Ngũ Sắc Xóm Thuốc (một địa danh ở Gò Vấp), con Xám Khô Cầu Kho... Mang chuồng đi đánh xứ người mà mà tiếng ngân vang xa được như vậy thì quý biết chừng nào ! Những con gà như vậy, danh tiếng của nó cả trăm năm sau vẫn còn có người nhắc nhở đến ...

CHỌN NGOẠI HÌNH GÀ NỒI

Chọn ngoại hình gà nòi là cách chọn tướng gà qua diện mạo, thần sắc, vóc dáng, các phần bên ngoài cơ thể cùng tướng đi, đứng v.v... Đây là điều rất khó đối với những ai chưa có kinh nghiệm trong nghề nuôi gà nòi, nhưng lại là điều rất cần thiết, cần phải nắm vững để tự chọn cho mình một con gà tốt vừa ý mà nuôi.

Với người có kinh nghiệm, vấn đề này không khó, họ chỉ cần bồng con gà lên rồi nhìn sơ qua những điểm cần phải xét đoán là có thể biết được trên 50% sự hay dở, tốt xấu của con gà rồi. Còn ta, nếu chưa kinh nghiệm, ta có thể quan sát kỹ những điều cần tìm hiểu ở phần ngoại hình con gà trong mười lăm phút, thậm chí lâu hơn cũng không ai chê cười mình. Đôi khi người ta còn khen mình cẩn thận, biết chịu khó tìm tòi ... những ẩn tướng ở trong lông, trong vảy con gà ! ...

Người nuôi gà nòi lâu năm, khi bồng gà trên tay, ngay từ lúc đầu với bàn tay luồn dưới bụng, họ đã biết được lườn gà ngay thẳng hay cong vẹo, cặp ghim hở hay khít, đầu ghim có cao đều nhau hay không ... Trong khi đó, họ chỉ nhìn qua diện mạo, qua cần cổ và mấy hàng vảy ở chân là đã đi đến quyết định số phận của chú gà này : nên chọn nuôi hay giết thịt !

1. Chọn vóc dáng :

Chọn vóc dáng là chọn thể hình bên ngoài của gà. Chỉ cần cho gà đứng trước mặt, hoặc đi qua đi lại ta có thể ước lượng được con gà này thuộc hạng mấy, sắc lông

ứng với ngũ hành ra sao, tướng đi, đứng của nó như thế nào ... Những đặc điểm đó nếu hợp với sở thích của mình thì chọn nuôi, còn ngược lại thì loại bỏ.

2. Chọn đầu :

Xét về tướng gà thì phần đầu rất quan trọng, tài nghệ con gà giỏi dở ra sao đều thể hiện rõ nét qua phần đầu. Do đó, khi xem tướng gà, người như một đầu chú ý kỹ nhất đến phần đầu của gà. Đầu gà bao gồm nhiều chi tiết cần phải xét đến tỉ mỉ :

a). Đầu gà : So với thân gà, nhất là cổ (cần) gà, thì phần đầu không nên to quá, và cũng không được nhỏ quá. Đầu và cổ phải có sự tương xứng với nhau mới hợp. Tránh chọn gà cần nhỏ mà đầu lại quá to vì gà này không lẹ đòn được.

b). Mặt gà : Mặt gà nòi có nhiều dạng, và những dạng này ngoài việc góp phần làm cho gà điển trai hay xấu trai ra, còn phần nào nói lên được tài nghệ của chúng.

Mặt gà rất nhiều dạng, ở đây chúng tôi chỉ xin trình bày những nét chính :

- **Mặt chữ điền :** Đa số gà đòn đều có khuôn mặt chữ điền, là khuôn mặt vuông, trông quắc thước, bặm trợn. Khuôn mặt này mà với cái cần lớn thì rất hợp. Hầu hết nghệ nhân nuôi gà đều chuộng mặt này.

- **Mặt tròn :** Gà mặt tròn, đòn cựa đều có nhiều. Gà có khuôn mặt này lanh lợi, cần thường trung bình, cũng được nhiều người chọn nuôi.

- **Mặt dài :** Gà mặt dài đa số là gà cựa, thường cũng lanh lẹ.

- **Mặt chữ nhật :** Gà mặt chữ nhật, khuôn mặt cũng

tựa tựa như gà mặt dài, thường cũng lệ mắt, né đòn giỏi, nên cũng được nhiều người chọn nuôi.

- **Mặt tam giác** : Gà này mặt nhỏ, đa số là gà cựa, rất lệ mắt, né đòn giỏi, đá hay.

- **Mặt ó** : Gà mặt ó trông bặm trợn, lanh lẹ hơn các khuôn mặt gà vừa kể trên.

Mặt gà đa dạng nhưng khuôn mặt chỉ ảnh hưởng đến một phần nào đến tài nghệ của gà mà thôi. Cần phải có sự phối hợp một vài bộ phận khác, nhất là mắt thì mặt gà mới tăng thêm phần lợi hại.

c). Mắt gà : “Mắt sâu mắt lẹ”, đó là điều người nuôi gà nào cũng thuộc nằm lòng. Mắt gà có nhiều loại, nhưng những loại sau đây là mắt tốt, ta nên chọn nuôi :

- **Mắt thau** : Mắt màu vàng, con ngươi nhỏ là mắt gà dữ mới có. Mắt thau không hiếm thấy, và được ưa chuộng nhất.

- **Mắt bạc** : Đây không phải là loại mắt trắng dã (gà tối) mà là mắt trắng trông như có ánh bạc. Gà mắt này tốt hạng nhì, cũng được nhiều người tìm nuôi.

- **Mắt éch** : Loại mắt này to, nhưng đòi hỏi phải sâu và có thần khí mới tốt.

- **Mắt hạt cau** : Các loại mắt màu vàng, bạc hay hồng mà có nhiều tia máu nhỏ tỏa ra như ruột quả cau là mắt của gà dữ.

Các loại mắt đen, đỏ đều là mắt của gà, bởi không nên nuôi. Mắt gà phải sâu (không lộ) và mí mắt phải mỏng mới tốt.

Gà mà hai mắt hai màu khác nhau là gà linh, dữ lắm. Cũng như gà độc nhãn long, tức là gà bẩm sinh chỉ có một mắt cũng được xếp hạng là gà linh, tốt nhất nhưng hiếm thấy.

Mắt gà dữ là mắt có thần sắc, linh lợi, nhậm lệ, lâm trận sẽ né và trả đòn giỏi, biến thế cũng rất nhanh.

d). Mỏ gà : Mỏ gà là thứ vũ khí lợi hại, vì nhiệm vụ của nó là cắn, mổ, gắp, rửa da, thịt và lông của địch thủ. Vì vậy mỏ cần phải mạnh, chắc. Khi đá mà mỏ bị thương do đá trúng đến nỗi phải ... rớt mỏ thì gà rất đau đớn và phần thua đã nắm chắc trong tay. Do đó khi chọn tướng gà ta nên chú ý nhiều đến dạng mỏ của nó. Mỏ gà phải to và ngắn, chót mỏ hơi quặp xuống như vậy mới có thể mạnh. Mỏ này đi đôi với đầu xà (đầu rắn) đỉnh hơi bằng mới tốt. Mỏ gà màu ngà tốt nhất, kể đến là màu chì, hoặc đen lem (tức trắng đen lẫn lộn).

e). Mồng gà : Nuôi gà nên chọn những gà có mồng nhỏ và tẹt mới tốt vì loại mồng này không là điểm cần mổ lý tưởng của gà đối thủ của nó.

Quý vị cũng biết, gà thường mổ vào mồng, cắn dính mồng làm điểm tựa để tung giò lên đá đòn sở rất nguy hiểm. Nên chọn gà mồng trích (giống mồng con chim trích) nếu không cũng chọn mồng dậu. Gà nào mồng quá cao như mồng lá nên loại bỏ. Mồng gà là nơi rất nhạy cảm, nếu bị cắn thì rất đau đớn, bị chảy máu nhiều. Khi đang lâm trận mà máu mồng chảy ròng ròng xuống mặt, lan vào mắt khiến gà xót mắt không thấy đường để né tránh đòn thù của địch thủ thì dễ bị thua oan. Có người dùng dao lam cắt mồng cho sát xuống, nhưng điều này không nên làm vì sẽ mất nhiều máu khiến gà mất sức.

3). Chọn cần :

Cần gà tức là cổ gà, là vị trí bị "hứng" đòn nhiều nhất khi đá, vì vậy ta nên chọn gà có cần to, chắc khỏe mới tốt. Muốn cần to phải cho uống nước đêm. Cổ gà cũng có nhiều dạng, sau đây là những dạng tốt nên chọn nuôi :

a). Cổ liền : Đây là loại cổ cứng nhất, chắc nhất, không dễ gì khi đá bị gãy cần. Cổ liền là loại cổ mà các khớp ở cần cổ liền lạc khít khao với nhau, tay sờ gần như không “thấy” khớp. Khác với cổ liền là cổ rời (yếu, không nên nuôi).

b). Cổ tròn : Loại cổ này tròn như một cái ống, dài ngắn tùy con, nhưng nếu to mới tốt. Cổ tròn cũng như cổ liền, có cần cứng chắc chắn.

c). Cổ đẹp : Cổ đẹp nhìn ngang rất to bản, lực cũng mạnh, nhưng thua cổ liền.

4). Lườn gà :

Lườn gà cần phải thẳng, mỏng không bè ra mới tốt. Loại lườn đó gọi là “lườn tàu”, giúp gà có nội lực mạnh. Gà vẹo lườn nên loại bỏ vì không có nước bền.

5). Ghim :

Ghim là hai cái xương nhỏ nhô ra hai bên hậu môn. Nên chọn gà ghim khít, chứ không nên nuôi gà ghim hở. Ghim khít là khi ta đút ngón tay út vào giữa hai ghim không lọt. Gà như vậy thường có thể đá sỏ, mé rất lợi hại. Gà ghim hở khi đá hai chân dạc ra nên thường hụt đòn. Hai ghim này phải nhỏ bằng nhau mới tốt. Nếu ghim cao ghim thấp thì số gà trước sau cũng bị đui một mắt.

6). Chân gà :

Chân gà là thứ vũ khí lợi hại nhất của gà nòi. Xét chung, chân phải cứng cáp, mạnh khỏe, không dị tật mới được chọn nuôi. Nên chọn chân vuông, chấu nhỏ vừa đá đòn đau vừa xoay sở lẹ. Quan trọng hơn cả là xem kỹ vảy cả đôi chân xem có nhiều vảy tốt hay không (chúng tôi sẽ trở lại vấn đề này ở phần sau). Mặt khác, nên quan sát các ngón chân gà : ngón Chứa phải 19 vảy trở lên, các ngón

nội ngoại phải hơn 14 vảy mới tốt. Các móng cũng phải đầy đủ và không có dị tật, vì đó cũng là thứ vũ khí lợi hại, chẳng hạn móng của ngón thối của gà dữ cũng được coi là một cái cựa phụ giúp gà sát thương đối thủ của mình. Chăm sóc bộ móng cũng như chăm sóc cặp cựa vậy...

7). Tướng đi, đứng :

Đa số gà nòi đều có tướng võ, ít con tướng văn. Nhiều người cho tướng văn là phá tướng, nhưng thực tế cho thấy gà có tướng văn không phải là gà tồi, thường có những đòn độc và gặp may mắn nên được nhiều người chọn nuôi. Có điều gà tướng văn trông không oai phong như gà tướng võ, khi nó đi đứng hoặc diễu võ dương oai.

Gà tướng võ thì đa số dáng vóc cao to, bặm trợn. Khi đi cũng như lúc đứng dáng vẻ nghênh ngang, mắt la mày liếc, thỉnh thoảng quạt cánh đôi ba cái đồm độp rồi cất tiếng gáy vang, miệng thì liên hồi túc mác ...

Gà tướng văn tuy vóc dáng cao to, nhưng cử chỉ điềm đạm hơn, ít xông xáo hơn. Khi đứng thường có thế “đứng giọt mưa”, phần vai nhỏ cao trong khi lưng xuôi dần xuống tạo thành độ dốc như giọt nước mưa nhiều xuống vậy. Còn khi đi thì bước chân khoan thai, nhẹ nhàng theo thế “bốc muối quăng xa”. Cái chân bước tới vừa cất lên, thì cả bốn ngón chụm lại, và khi chân sắp chạm đất thì bốn ngón lại bung rộng ra ... Cái tướng đi này nó giống như bàn tay một người nào đó bốc một nhúm muối rồi quăng ra xa vậy... Gà tướng văn không phải là ... phá tướng, mà chính đó là tướng tốt chỉ những gà linh hay gà thật dữ mới có.

Cũng xin được nói thêm, tướng đứng của con gà có nhiều kiểu, có con đứng kiểu “đứng giọt mưa” như sau

Mỗi thế đứng như vậy thể hiện một thế đá khác nhau. Con “đứng giọt mưa” có tài sở, mé, đá từ vai trở lên. Con đứng đòn cân thì đá từ vai trở xuống. Thường là như vậy.

Còn tướng đi của gà nòi thì cũng đa dạng lắm. Có con đi khoan thai, thỉnh thoảng đầu mới nghiêng qua nghiêng lại như người nhàn tản dạo cảnh (tướng văn). Con thì lúc nào cũng xông xáo tất bật, cánh xệ xuống, đầu lắc lư như kẻ đang muốn gây sự với ai (tướng võ). Con thì khi đi hai chân dang rộng ra cả tắc, nhưng có con thì hai chân như khít lại. Tướng đi này cũng ảnh hưởng đến thế đá hay đỡ của gà. Kinh nghiệm cho thấy, những con gà nào khoảng cách hai ghim ở hậu môn khít thì khi đi hai chân chụm lại, thứ này tung đòn mười cái trúng đích cả mười. Gà nào hai ghim rộng thì chân đi “chàng hảng”, đá thường hụt đòn. Vì vậy ta nên chọn gà có tướng đi hai chân khít lại mà nuôi. Gà ghim rộng thường đá đòn gió, không trúng.

8). Tướng ngủ :

Gà nòi tuy thân xác nặng nề nhưng lại thích ngủ nơi cao ráo, chứ không thích nằm xuống đất. Nên gác một cần đậu trong chuồng, trong bội cho gà nằm ngủ.

Thông thường khi ngủ, gà nằm trên cần đậu, đầu rúc vào cánh, đuôi xụi lơ. Nhưng có con có cách ngủ khác thường như gà tử mỵ (tử mỵ có nghĩa là chết giả). Gà tử mỵ khi ngủ hai cánh xòe ra, đầu cúi xuống đất, cứ thế mà ngủ say mê chẳng khác nào một con gà đã chết. Đây là loại linh kê, ngàn con mới có một. Có con khi ngủ thì đứng chỉ một chân (chân kia co rút lên) y như loài cò vạc, nên được đặt tên là gà cò hoặc gà cò cò. Có gà khi ngủ thì đầu chui vào cánh, nhưng lông lưng và lông đuôi đều xù lên như sợ hãi hay cảm lạnh (gà nhím). Đó là do tật của gà như vậy.

Thường có những con có tật có tài. Cái tài của nó hay đến mức nào là còn tùy vào những tướng khác của nó phối hợp lại.

9). Giọng gáy :

Tiếng gáy của gà nòi cũng như giọng nói của con người, nó biểu lộ hùng khí và nội lực sẵn có ở trong mình.

Người có giọng nói to, đồng đặc, khúc chiết, mạch lạc, trước hết là người tự tin ở năng lực của mình trước đám đông. Con gà cũng vậy, chỉ cần nghe qua tiếng gáy của nó ta cũng phần nào đoán biết sự hay dở của con gà đó ra sao rồi.

Gà nòi phải có tiếng gáy to, gắt và ngắn mới tốt. Chỉ cần cất lên bốn tiếng “Ồ...Ồ...Ồ...Ồ” là đủ. Gà nòi mà giọng dài lê thê như gà Kiến, như gà Tàu, gà Tre là gà tồi, đòn thể giới lắm cũng lệt đệt ở mức trung bình chứ không dễ gì ăn ai !

Giọng gáy có thể chấp nhận được là phân đầu gáy to, gắt, ngắn nhưng tiếp theo sau lại có tiếng rít nhỏ nhỏ kéo dài ra. Gà có giọng gáy này vẫn được coi là gà lì đòn, gan dạ.

Giọng gáy được người đời đánh giá là quý tướng là loại gà linh. Gà linh có giọng gáy khác thường (gà lười rùa) giọng vừa nhỏ vừa ngọng nghịu nghe không hay ho gì cả. Sở dĩ gà này gáy giọng như vậy vì lười nó rất ngắn, tưởng chừng như bị thụt sâu vào, hoặc là không có lười...Gà này rất ít gặp. Tướng truyền loại gà này lúc nào cũng tái mặt như gà thiếu, hai mắt và hai chân đều không cùng màu với nhau. Trông đáng thiếu nảo như vậy, nhưng khi ra trường thì đối thủ vừa gặp mặt đã bỏ chạy chịu thua.

CÁCH CHỌN LỰA TÀI NGHỀ GÀ NỒI

Nuôi gà nòi ai cũng muốn có trong tay những con gà có tài nghề thật hay, như vậy mới khỏi tốn công của một cách vô ích. Với người mới vào nghề thì gặp con gà nòi nào cũng vừa ý muốn nuôi, bất cần xét đến tài năng của chúng, nhưng với ai đã có kinh nghiệm thì thà nuôi ít hơn nuôi nhiều, miễn đó là gà tài là quý.

Sau khi chọn ngoại hình của gà để chọn ra những con gà có quý tướng, ta còn phải biết chọn vảy gà và phải xổ thử để xem đòn, thế của gà ra sao. Có cẩn thận trong công việc lựa chọn như vậy ta mới tìm ra được cho mình những con chiến kê thật quý để nuôi.

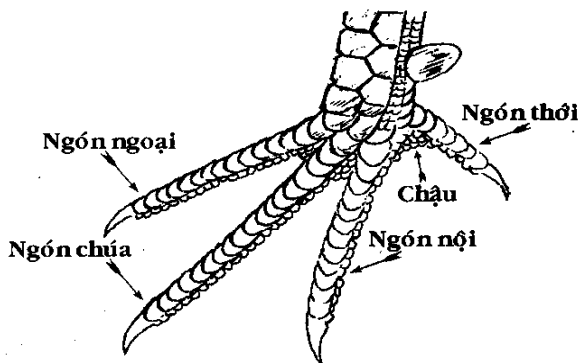
A. NHỮNG VẢY TỐT :

Đồng ý hể cha mẹ thuộc dòng giống tốt thì sinh ra con tốt. Nhưng, điều này không có nghĩa là một lứa con thì bất kể con nào cũng tốt cả đâu. Gà mẹ đẻ trung bình 8 đến 9 trứng, nở ra được bảy tám con, thì quá lắm cũng lựa ra được ba bốn con là nhiều. Số còn lại được coi là gà thịt.

Những gà con gọi là tốt đó, cũng có con hay con dở, ta cần phải chọn lọc lại nữa để lựa ra được những con thật đặc sắc nuôi. Trước hết là xem vảy của nó :

Chân gà có 4 ngón : 3 ngón trước và 1 ngón sau. Ba ngón trước có ngón ngoại, ngón chúa và ngón nội. Ngón sau tên ngón thối. Nên chọn gà có ngón dài mới có thể đứng vững chãi, như ngón ngoại phải lựa gà trên 14 vảy. Ngón nội cũng phải trên 14 vảy mới tốt. Ngón chúa trên

19 vảy, và ngón thối trên 7 vảy. Tất cả các ngón không có bệnh tật gì mới tốt.

Thông thường chân gà có hai hàng vảy, hai chân giống nhau, nhưng thỉnh thoảng vẫn gặp có con ba bốn hàng vảy (hoặc ba hàng lỗ) hay có một vài vảy dậm. Ít có trường hợp hai chân cùng giống nhau ở hàng vảy thứ ba, kể cả 3 hàng lỗ hoặc giống nhau ở vảy dậm.

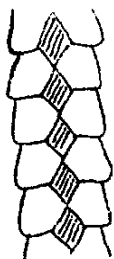

Nên chọn gà có vảy hai hàng trơn (như hình bên). Vảy đóng hình chữ nhân (人) mới tốt. Hai hàng vảy này đi song song với nhau từ gối đến chậu, và các lông vảy to đều như nhau. Thật ra vảy hai hàng trơn chỉ tốt trên mức trung bình, nhưng còn hơn là gà có vảy tốt hơn, nhưng lại có kèm những vảy khác xấu hơn.

Chân gà nội có ba hàng vảy hai hàng vảy lớn bình thường có xen vào giữa một hàng vảy nhỏ hình lát chả gọi là vảy qui. Hàng vảy qui này cũng đóng từ gối đến sát chậu mới tốt, và nếu cả hai chân đều có vảy qui cả lại càng tốt hơn. Vảy qui chỉ có ở gà linh và gà dừ.

Ngoài ra, chân gà nòi còn có vảy ba hàng lỗ, thường là dạng vảy qui. Đóng từ gối trở xuống. Vảy ba hàng lỗ tốt hơn vảy hai hàng trơn, nên chọn nuôi.

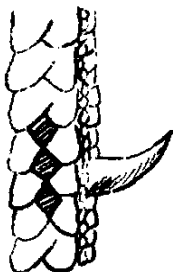
Nếu ba hàng lỗ này lùi xuống ngang cựa (dù đòn hay cựa) lại càng tốt, chỉ có gà thật dữ mới có, vì cựa đâm đại tài. Tại đây, vảy này không còn gọi là ba hàng lỗ nữa mà có tên là tam tài huyền châm :

VẢY QUI
(đóng từ gối
đến mí chầu)

VẢY BA HÀNG LỖ
(đóng từ gối xuống)

**VẢY TAM TÀI
HUYỀN CHÂM**
(đóng tại cựa)

Ngoài vảy tam tài huyền châm ra, gà nòi còn có nhiều vảy tam tài khác, cũng thường gặp, nhưng phải là gà dữ mới có, nên tìm nuôi :

- Vảy TAM TÀI ÁN THIÊN mọc sát gối là vảy rất quý hiếm chỉ gà linh, gà dữ mới có vảy này. Gà có vảy này vừa đá hay lại vừa gặp may mắn.

- Vảy TAM TÀI VẤN KHÂU là ba vảy lớn đóng ngay cựa mới tốt, Vảy này cũng ít gặp, chỉ gà thiết dữ mới có. Nếu Tam Tài Vấn Khâu đóng tại cựa thì dù là gà đòn cũng hay đâm. Nếu là gà cựa gấp vảy này nên chọn nuôi.

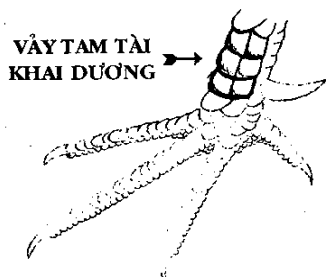
- Vảy TAM TÀI KHAI DƯƠNG trông xa thì tưởng có ba vảy như Vấn Khâu, nhưng thực ra đó là 6 vảy đầu đầu với nhau. Nếu 8 vảy đầu đầu lại là vảy xấu, không nên nuôi.

**VẢY TAM TÀI
ẤN THIÊN**

**VẢY TAM TÀI
VĂN KHÂU**

**VẢY TAM TÀI
KHAI DƯƠNG**

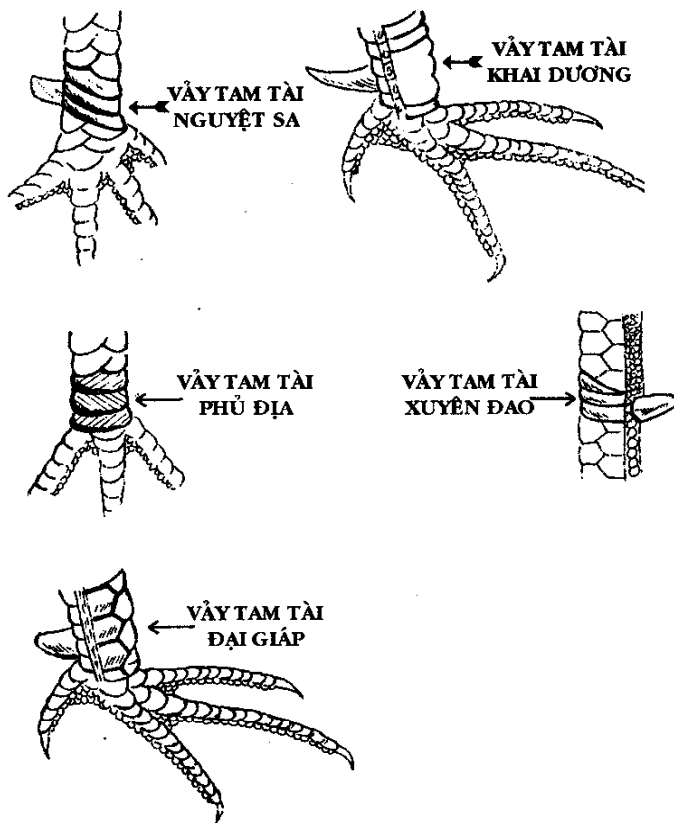
- Vảy TAM TÀI NGUYỆT SA là ba vảy lớn đóng liền nhau và chênh lệch như trăng lưỡi liềm. Vảy này chỉ có ở gà linh. Nếu vảy đóng ngay cựa thì gà có biệt tài cả đá lẫn dâm.

- Vảy TAM TÀI ĐẠI LIÊN GIÁP là một vảy lớn gồm ba vảy nằm liền nhau. Vảy này đóng ngay cựa cực tốt. Chỉ gà thật dữ mới có vảy này. Nên chọn nuôi.

- Vảy TAM TÀI PHỦ ĐỊA là ba vảy lớn đóng sát nhau. Tất nhiên vảy này tốt hơn vảy Phủ Địa. Đây là vảy chỉ có ở gà thiệt dữ dằn : đứng khuya và tung đòn độc. Vảy này ít thấy nên tìm nuôi.

- Vảy TAM TÀI XUYÊN ĐAO là vảy rất quý, chỉ gà thiệt dữ mới có. Rất hiếm gặp, dù là gà đòn hay gà cựa, khi gặp đối thủ có vảy này tốt nhất ta nên tránh. Tam Tài Xuyên Đao mà đóng ngay cựa lại càng quý.

- Vảy TAM TÀI ĐẠI GIÁP là 3 vảy lớn nằm liền nhau nếu đóng ngay cựa lại cực tốt. Gà có vảy này là gà dữ, đá hay dâm cũng tài.

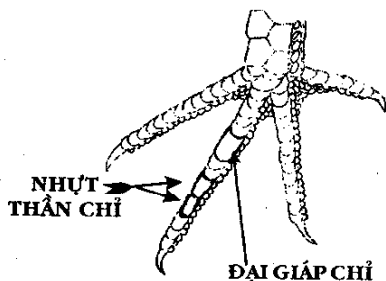
Và, sau đây là một số vảy tốt khác, quý vị nên cố tìm cho được mà nuôi :

- Vảy ĐẠI GIÁP CHỈ là vảy lớn nằm giữa ngón chúa. Vảy này hiếm thấy, và chỉ gà đại tài mới có.

- Vảy NHẬT THẦN CHỈ là hai vảy lớn nằm cạnh nhau ở gần cuối ngón chúa, cũng gà thật dữ mới có. Gà có vảy

này có nhiều đòn thế dữ dằn, lại thường gặp may.

Ít có trường hợp Đại Giáp Chỉ và Nhật Thần chỉ đóng trên cùng một ngón chúa. gặp gà có hai vảy này nên chọn nuôi.

- Vảy CÚC BỒN CHẬU là vảy lớn đóng ngay tại chậu, gà có vảy này có biệt tài đứng khuya, lì đòn lại có đòn hiểm. Nếu cúc bồn đóng ngay cựa thì có tên là Cúc Bồn Cựa, hay đâm. Vảy này hiếm thấy.

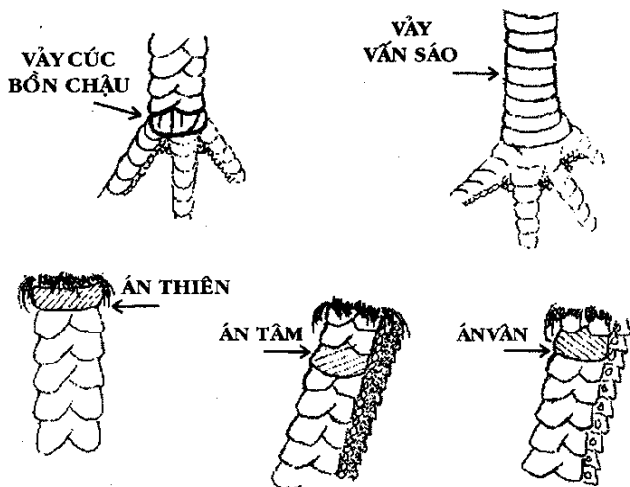
- Vảy VẤN SÁO là những vảy lớn đóng từ gối xuống sát chậu mới gọi là tốt. Loại vảy này gà dữ mới có, mà thường hai chân đều giống nhau.

- Vảy ÁN THIÊN là đại giáp đóng gần gối. Vảy này khó tìm nên ai cũng chuộng. Chỉ có gà dữ mới có vảy này.

- Vảy ÁN TÂM cũng là một đại giáp như Án Thiên, đóng cách gối hai hàng vảy, tức là nằm vào hàng thứ ba. gà có vảy Án Tâm đá đòn hiểm độc, ra trường thường thắng hơn thua.

- Vảy ÁN VÂN cũng là một vảy lớn, nằm dưới vảy Án Thiên, tức là vào hàng vảy thứ hai tính từ gối trở xuống.

Nói chung, ba vảy ÁN THIÊN, ÁN VÂN, ÁN TÂM đều là vảy tốt, chỉ có gà thiệt dữ mới có. Nếu gà mà có ba vảy này đóng chung với nhau thì gọi là TAM TÀI ÁN THIÊN lại càng quý hiếm hơn nữa. Nhưng, trường hợp này thì may ra ngàn con mới có một.

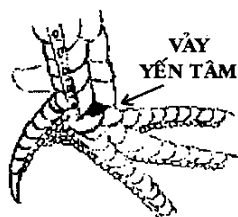
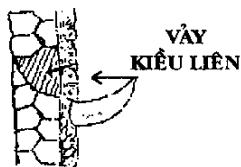
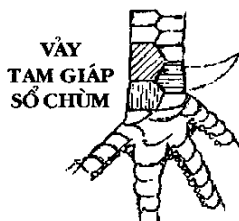
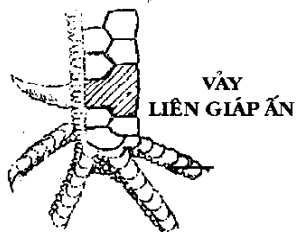
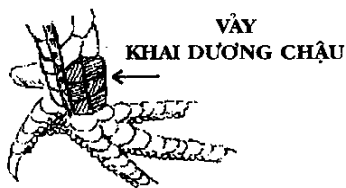
- Vây **ĐỘ TIÊN** là vây no tròn, rõ nét, đóng thật đều từ ngón nội lên đến mí cửa mới là gà hay. Nếu hàng vây này bị nát hoặc đóng chưa tới mí cửa là gà dở đừng nuôi.

- Vây **KHAI DƯƠNG CHẬU** là 6 vây đầu đầu đóng ở sát chậu. Đây là gà dữ nên chọn nuôi. Nếu có đến 4 cặp vây đầu đầu, tức 8 vây là gà dở, nên loại bỏ.

- Vây **LIÊN GIÁP VẤN** còn có tên là vây **NGỊCH LÂN** là một vây to (gồm 3 vây hợp lại), nếu đóng ngay vị trí cửa mới thật tốt. Vây này chỉ có ở gà thật dữ, rất quý, nếu tìm được nên nuôi.

- Vây **TAM GIÁP SỔ CHÙM** là 3 vây lớn kết hợp với nhau thành chùm, nên có nơi gọi là vây **TAM GIÁP CHÙM**. Vây này đóng tại cửa mới tốt. Vây này hiếm gặp.

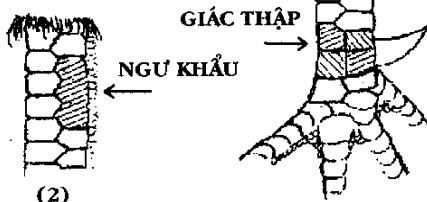
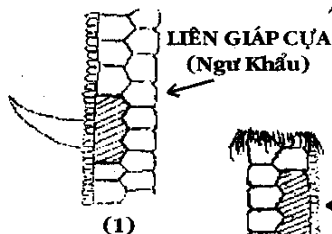
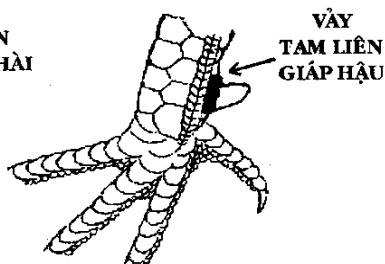
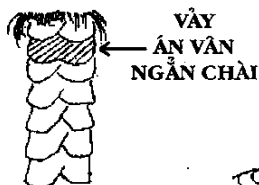
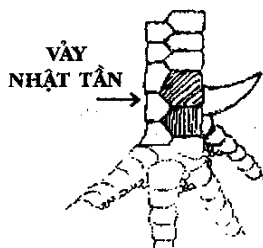
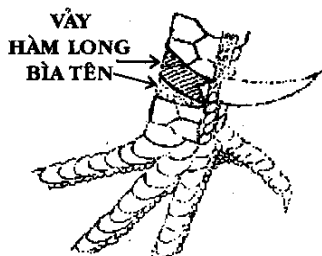
- Vây **KIỀU LIÊN** là một vây lớn, trong hình vẽ thì vây này nằm ở trên cửa (phần cán trên), nhưng nếu đóng ngay cửa thì tốt hơn. Vây này rất quý, chỉ có ở gà rất dữ dằn, nên tìm nuôi.

- Vảy **YẾN TÂM** hay **GIÁC YẾN** hoặc **AN TINH** là một vảy nhỏ đóng sát chậu, đôi khi nó ẩn mình nhìn sơ qua không thấy, phải bẻ cong ngón chứa mới thấy được. Vảy này rất hiếm thấy, chỉ có ở những gà thật dữ, nên chọn nuôi.

- Vảy **HÀM LONG** đóng ở cựa như hình vẽ mới tốt. Vảy **BÌA TIÊN** cũng đóng ngay cựa mới tốt. Hai vảy này rất hiếm và chỉ có ở gà thật dữ. Biệt tài là đâm và ra đòn độc.

- Vảy **NHỰT THẦN** là hai đại giáp đóng liền nhau, nếu ngay cựa mới tốt. Vảy này rất hiếm thấy, chỉ có ở gà dữ mà thôi.

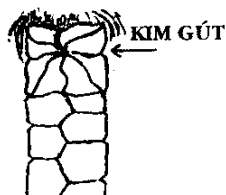
- Vảy ẤN VÂN NGĂN CHẢI là một vảy lớn đóng ở vị trí của vảy Ấn Vân. Vảy này cũng tốt ngang với Ấn Vân, nên chọn nuôi.

- Vảy TAM LIÊN GIÁP HẬU đóng ở hàng vảy úp hậu. Đây là 3 vảy lớn đóng ngay cửa mới thật quý.

- Vảy NGŨ KHẨU là một vảy lớn khi đóng ở cán trên. Nếu vảy này đóng ở cựa thì mang một tên khác là LIÊN GIÁP CỰA, tuy nhiên gọi là NGŨ KHẨU vẫn không sai. Đây là loại vảy hiếm quý, chỉ có gà dũ mới có, nên chọn nuôi.

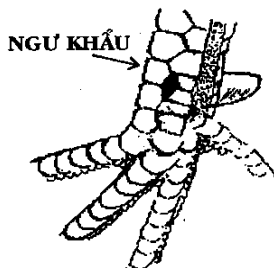
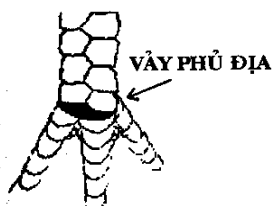
- Vảy GIÁC THẬP là 4 vảy đầu đầu với nhau, nếu đóng ở vị trí cựa như hình vẽ thì quý lắm. Đây là loại vảy hiếm nên ít thấy.

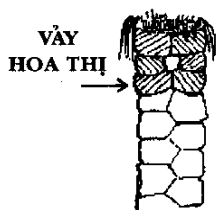
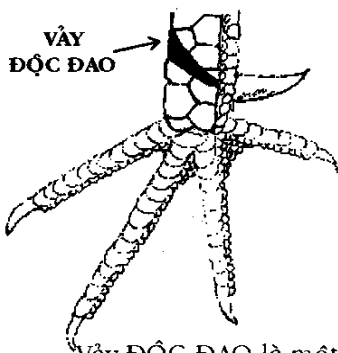
- Vảy KIM GÚT là vảy rất hiếm quý (đừng lẫn với NÁT GỐI) nên chọn nuôi. Nếu vảy này mà đóng tại Cựa thì không gì bằng.

- Vảy PHỦ ĐỊA là một vảy lớn đóng sát chậu. Vảy này rất quý mặc dầu không hiếm. Nên chọn nuôi vì gà gan lì, đứng khuya khó thắng được nó.

- Vảy HUYỀN CHÂM là một vảy nhỏ đóng ngay cựa. Gà có vảy này có đòn độc hiểm và đâm cũng giỏi, vì vậy ai cũng chuộng nuôi. Cũng cái vảy này mà đóng dưới cựa thì không gọi là Huyền Châm mà gọi là Vảy Ém, rất vô duyên, ít ai dám dùng.

- Vảy ĐỘC ĐAO là một vảy lớn có dạng lưỡi đao, nó còn có tên là XUYÊN ĐAO. Vảy này đóng ngay cửa mới tốt. Chỉ có gà dũ mới có vảy này.

- Vảy HOA THỊ đóng sát gối. Các vảy phải rõ nét, đầy đặn như những cánh hoa mới tốt, nếu trái lại thì coi như NÁT GỐI loại bỏ đừng tiếc. Vảy này tốt hơn vảy KIM GÚT, chỉ có gà dũ mới có vảy này. Nên chọn nuôi.

B. TUYỂN CHON TÀI NGHỀ : Chọn vảy của gà tốt xấu ra sao, ta có thể chọn lúc chúng còn nhỏ độ một vài tháng tuổi. Còn chọn tướng gà thì ta phải chờ gà ở vào tuổi sáu bảy tháng trở lên, khi gà đã có giọng gáy rõ tiếng và đã bắt đầu biết tức mái. Vì rằng có nhiều con nòi sáu bảy tháng tuổi mà trông chúng vẫn còn ngơ nghe, ngờ nghệch chẳng oai vệ chút nào !

Ở tháng tuổi thứ 7, ta có thể cho gà xổ để lặc tích. Đồng thời đây cũng là cơ hội tốt để ta tìm hiểu tài nghệ (đòn, thế) của gà hay dở ra sao ...

Khi xổ gà cần phải tuân theo những điều kiện sau đây :

- Chọn gà cùng chạng với nhau : bằng tuổi, bằng sức, bằng vóc dáng với nhau.

- Phải bịt cửa để tránh thương tật một cách đáng tiếc.

- Thời gian xổ tùy vào sức gà, nhưng tối đa là 15 phút.

- Khoảng cách giữa hai lần xổ từ hai tuần trở lên để gà còn dưỡng sức và lành thương tích.

- Sau khi xổ vẫn phải vỗ hen, trị các vết thương nếu có.

Mục đích của việc xổ gà không phải là cho đá đến mức ăn thua, mà để tập cho gà dai sức, gân cốt được dẻo dai, làm quen với “trận mạc”, từ đó biết ứng biến đòn thế, vì vậy chọn hai gà đồng sức, đồng chạng với nhau cho xổ là chuyện bắt buộc phải làm

Có người dám cho gà tơ xổ với con gà đã ăn độ, hoặc gà mình chạng ba mà lại cho xổ với gà chạng hai hay chạng nhất ! Cách xổ như vậy có khác gì ... Dắt con nít ra đánh với người lớn, cho kẻ tay ngang so găng với võ sư ! Giống gà hể đâu đòn là thua hoảng, có khi thành gà rút thật uống biết chừng nào !

Xổ gà còn là dịp để ta quan sát tại trận xem đòn thế của gà ứng biến ra sao. Có nhiều con gà mới lâm trận đã ...lên chân, có những cú đá hiểm độc. Ngược lại, có con càng về “khuya” mới trở tài hay ...

Con gà mới xổ một đôi lần chưa cho ta biết được thực tài của nó. Nhiều khi phải xổ đến sáu bảy lần ta mới đủ cơ sở kết luận là nên chọn nuôi hay loại bỏ.

Nhờ vào những đợt xổ như vậy, chủ gà mới biết rõ được tài nghệ của mỗi con ra sao ... Đó cũng là cách khi cấp độ sau này.

Cũng xin được nói thêm, không nên xổ mãi với một con gà từ kỳ này sang kỳ khác, mà nên bắt cặp với nhiều con khác nhau, miễn là cùng chạng, cùng tuổi với nhau là được. Mặt khác, lần đầu xổ ít giờ, những lần kế tiếp lâu hơn ... và từ lần xổ thứ bảy, thứ tám trở đi thì xổ đúng thời lượng như đa thật sự vậy.

Không phải chỉ gà tơ mà ngay cả gà ăn độ rồi cũng vậy, nên xổ theo định kỳ. Đó là cách tập luyện gân cốt cho dẻo dai, cho sức lực bền bỉ. Người ta bảo “văn ôn võ luyện” là vậy...

ĐIỀU CẦN BIẾT VỀ SẮC LÔNG GÀ NÒI

Ai mới bước vào nghề nuôi gà nòi thì thích chọn màu lông là chính, tài nghề của gà xét sau.

Giới nuôi gà đòn, đa số thích nuôi gà Ó. Nhất là Ó Uớt. Kế đến là gà Xám, rồi đến gà Điều. Gà Nhạn, gà Ó cũng như gà Ngũ Sắc ít người thích nuôi hơn.

Giới nuôi gà cựa thì đa số thích nuôi gà Điều, kế đó là gà Chuối.

Cái ý thích này thường đeo đuổi suốt đời người nuôi gà, ít trường hợp có tính giai đoạn. Xét ra, đây cũng là chuyện bình thường, nó vô thưởng vô phạt. Vì tài nghề của con gà không ở sắc lông mà là do ở đặc tính di truyền từ con gà mái mẹ. Mái mẹ càng nổi tiếng lì đòn, có những cú đá, cú đập “đáng đồng tiền bát gạo” thì con nó mới dữ dằn được.

Khi lâm trận, con gà hơn nhau ở đòn, ở thế, ở nước khuya ... Gà nào xuất chiêu toàn là đòn độc, thế hiểm, chịu lì đòn, dù kiệt sức đến nơi vẫn không chịu chạy... Thì đó là những con gà dữ, ai cũng thích nuôi.

Thế nhưng, nuôi gà nòi thì người nào cũng nên tìm hiểu đến sự “hạp” hay “kỵ” của các sắc lông trên mình gà ra sao để cấp độ. Nhưng trước khi đề cập đến vấn đề này. Thiết nghĩ chúng ta nên tìm hiểu thêm về sắc lông của gà nòi ra sao

- **Sắc lông gà đòn** : Gà đòn có 5 sắc lông chính sau đây.

- Gà Ô : lông đen tuyền.
- Gà Điều : lông đỏ sẫm pha xám.
- Gà Nhạn : lông trắng.
- Gà Xám : lông màu xám tro.
- Gà Ó : lông lem luốc như lông chim Ó, hoặc hung hung đỏ lợt như lông điều hầu.

Đó là 5 sắc lông chính. Ngoài ra gà đòn còn có màu lông ngũ sắc, gọi là gà Ngũ Sắc, vì trên mình có 5 màu lông : đen, trắng, vàng, đỏ, xám rợn lẫn với nhau tựa tựa như gà bông vậy.

Cũng xin được trình bày thêm :

- Giống gà Ô còn có Ô Uớt (lông đen mượt có ánh sắc xanh trông rất bảnh trai). Cũng thường gặp gà Ô gián cánh (rìa một hoặc cả hai cánh có vài chiếc lông đại vũ màu trắng).

- Giống gà xám thì có "Xám Sơn" và "Xám Khô". Xám Sơn thì thân hình toàn lông xám, nhưng một ít lông cánh và lông mả thì màu đỏ thẫm. Còn Xám Khô là gà toàn thân màu xám khô khốc, loại này thường có lông mả lại (như lông gà mái).

Trong sau màu lông (kể cả gà Ngũ sắc) vừa kể, đa số dân nuôi gà nòi thích nhất là gà Ô (nhất là Ô Uớt), kế đó là gà Xám, rồi gà Điều. Gà Nhạn và gà Ó ít người thích nuôi. Đa số Ô Uớt và Xám Khô đá rất hay.

- **Sắc lông và cựa** : Gà cựa rất nghèo nàn về sắc lông, chỉ có hai màu chính sau đây :

- Gà Điều : lông đỏ sẫm.
- Gà Chuối : lông đen nhạt thỉnh thoảng có pha trộn những lông trắng pha vàng lợt. Phần lưng, nhất là lông mả rất nhiều lông trắng pha vàng lợt.

Trong hai sắc lông trên, người ta chuộng nuôi gà Điều nhiều hơn, một phần vì đẹp, phần nữa là đá xuất sắc. Gà chuối trông rất bắt mắt, lại ít có con gặp hên khi cấp độ. Người xưa cho rằng gà Chuối không ứng với Ngũ Hành.

- **CHỌN LÔNG ỨNG VỚI NGŨ HÀNH** : Kinh nghiệm của ông bà ta xưa cho rằng, sắc lông gà ứng với Ngũ Hành.

Về “**Mạng**” thì “

- Gà Ô thuộc mạng Thủy.
- Gà Điều thuộc mạng Hỏa.
- Gà Nhạn thuộc mạng Kim.
- Gà Xám thuộc mạng Mộc.
- Gà Ó thuộc mạng Thổ.

Nếu so sánh với Ngũ Hành tương khắc thì :

- Gà Nhạn kị gà Xám (Kim khắc Mộc)
- Gà Xám kị gà Điều (Mộc khắc Hỏa)
- Gà Điều kị gà Ô (Hỏa khắc Thủy)
- Gà Ô kị gà Ó (Thủy khắc Thổ)

Điều này có nghĩa ôm con nòi Ô ra trường nên tránh cấp với gà Ó. Hoặc đem gà Điều ra trường nên tránh cấp độ với gà Xám...

Dĩ nhiên, khi cấp một độ gà, không phải chỉ căn cứ vào sắc lông không thôi, mà còn cân phân đến phần vóc dáng, thần sắc, vảy, cựa, bắp đùi ...của gà đối thủ hơn kém với gà mình ra sao mới đi đến quyết định sau cùng là nên cấp độ hay thôi.

Khi cấp một độ gà ta phải cố nắm phần thắng về mình, do đó cần phải xét đoán kỹ. Trường hợp này đúng

là biết người biết mình trăm trận mới trăm thắng. Đáng trách cho những người gấp gà nào cũng cho đá, bất chấp đối thủ hơn kém ra sao, đôi khi vô tình tự giết con gà nòi quý giá của mình mà không hay biết ...

Cũng như các loài chim thú khác, gà trống bao giờ cũng có bộ lông sắc sỡ hơn gà mái. Lông gà trống thì tươi tắn, có ánh sắc, còn bộ lông gà mái thường tối tăm. Sắc lông gà mái cũng đủ dạng : đen, xám, trắng, ó và điều nhưng phần nhiều mái nòi là gà Ó và gà Xám.

• Trống nòi có 3 dạng lông :

- **Lông mã lại** : Toàn thân gà trống chỉ khoác một bộ lông như lông gà mái. Nghĩa là không có lông mã. Gà có bộ lông này trông gọn gàng, mạnh dạn và thường đá hay nên ai cũng thích nuôi.

- **Lông mã** : Đa số gà trống nòi đều có lông mã, có nơi gọi là lông kim hay Mã kim. Đây là những sợi lông vừa nhỏ vừa dài buông thông từ lưng xuống đến lưng chừng đùi, có lông mã dài đến tận gối. Lông mã chỉ làm đẹp cho con gà chứ không ảnh hưởng gì đến tài nghệ của nó.

- **Lông voi** : Loại lông này hiếm thấy, ngàn con mới có một, nhưng quý nhất là ở gà mái. Lông voi y như sợi tóc nhưng to bằng sợi kẽm nhỏ. Một con gà thường có một đến vài ba lông voi mọc gần nhau hay cách xa nhau. Có con lông này mọc ở gần đuôi, có con lông voi mọc ở cách. Lông voi ít mọc thẳng mà quấn queo, hoặc xoắn lại như cái lò xo đã giãn. Đặc biệt, nếu kéo căng ra thì sợi lông sẽ giãn thẳng, nhưng khi buông tay thì nó xoắn lại theo dạng cũ. Trước đây tôi có nuôi được một con mái Ó lông voi, con cháu nó thường có nhiều vảy quý như Ấn Thiên, Vảy Qui và đá ăn nhiều độ.

Nhiều người cho gà có lông voi là loại gà linh (Linh Kê), riêng tôi đánh giá đó là gà dữ.

Thế nhưng, nuôi gà nòi không phải chỉ nhìn bộ lông cho đẹp. Với gà đòn, do phải vô nghệ cho da thịt săn chắc nên lông ở đầu, ở cổ, đuôi, bụng sau đều được cắt trụi lông. Chỉ có đôi cánh, đuôi, một phần lông ức và trên lưng và chừa lông lại mà thôi. Phải chờ cho gà thật cứng lông, tức lông đã già mới dùng kéo cắt sát gốc từng chiếc một. Với gà cựa, bộ lông phải được giữ nguyên vẹn, và gà nào càng dày lông mới tốt.

NHỮNG TIẾNG LÔNG TRONG NGHỀ NUÔI GÀ NÒI

Trong nghề nuôi gà nòi có những tiếng “lông” mà những người trong nghề mới hiểu nghĩa được. Càng thuộc những tiếng “lông” này nằm lòng, việc nuôi gà nòi càng tăng thêm phần thú vị hơn.

Những tiếng “lông” mà chúng tôi kê ra dưới đây là những tiếng được dùng phổ thông trong nghề nuôi gà cả ba miền đất nước. Còn có những tiếng “lông” địa phương (số ít) do không phổ biến sâu rộng nên chúng tôi không trình bày ra đây. Mong độc giả thông cảm.

ÁP THỔ : Đây là một thế đá của gà dữ : dùng cần cổ mạnh bạo của mình gác lên cần cổ địch thủ, đè mạnh đầu

xuống cho ngang tầm đá, rồi đá thốc lên cho gãy cần, hay niềng cần, nếu bị trúng đòn, gà kia sẽ chịu không thấu.

BỔNG NƯỚC : Còn gọi là “làm nước” hay “cho nước”. Đá xong một hiệp (còn gọi là một nhang) chủ gà được quyền ôm gà ra ngoài để “làm nước” cho gà được tươi tỉnh mà đủ sức đá hiệp sau. Đây là một nghệ thuật gia truyền, không ai dạy gì chỉ về cho nhau. Gà đá xong mệt ngất ngư thế mà gặp người làm nước giỏi, chỉ cần 5 phút sau gà hồi sức rất nhanh. Chuyên viên làm nước lúc nào cũng đem sẵn một hộp đồ nghề gồm có kim chỉ, củ nghệ già, xì rượu đế, ít lá trầu, ít lá ngải cứu, dao, kéo và một gói cơm nguội. Hễ gà bị thương ở đâu thì họ có cách “xử lý” đến đó : như rách da, tét mỏng, rớt mỏ thì dùng kim chỉ may vá lại. Sau đó phun rượu tẩm sơ rồi vỗ hen; cho ăn chút cơm ...

GÀ CÁ SẤU : Gà có giọng gáy như bị nghẹt họng, gáy không ra hơi, không rõ tiếng, nghe như tiếng cá sấu kêu “nghe ngo, nghe ngo”. Đây là giống gà linh, nên chọn nuôi.

CẢN GÀ : Chọn giống tốt cho “phủ” mái dòng để cho bầy con tốt. Từ “cản” ở đây có nghĩa là phủ mái, đập mái để có bầy con tốt mà nuôi.

CÁP ĐỘ : Chọn hai con gà cân xứng về sức vóc (to nhỏ, cao thấp, đã ăn độ hay chưa ăn độ ...) và cựa dài ngắn ra sao để bắt cặp đá với nhau.

CẦN : Cần cổ gà lợi hại như một cánh tay. Cần càng to, chắc, mạnh gà càng chịu đòn giỏi khi xáp trận.

CÓNG ĐỘ : Gà nuôi lâu ngày không có dịp để xổ, đá nên khi ra trường trông điệu bộ lóng ngóng, đòn thế không ra gì. Gà này cần được nuôi lại đúng phương pháp mới dùng được.

GÀ CÚP : Gà đuôi còi cọc, cụt ngắn do bẩm sinh như vậy. Thường thì có tật có tài, nhưng cũng nên xỏ thử nhiều lần xem sao. Thông thường gà cụt đuôi khi đá ưa té ngược ra sau, vì thế không đứng vững.

MAU CỰA : Gà con tơ mà cựa đã lú dài.

GÀ CỰA : Giống gà nòi có cựa dài tối đa đến bốn năm phân. Minh gà nhiều lông như gà tàu, chân nhỏ, nặng tối đa 4 ký. Tài nghệ của gà cựa lợi hại ở bộ cựa, có thể đâm chết tươi địch thủ, nếu trúng chỗ hiểm.

CHẠNG GÀ : Gà nòi có 4 chàng : ngoại chàng, chàng nhất, chàng nhì, chàng ba. Chàng ngoại hạng nặng trên 5 ký. Chàng nhất trên 4 ký. Chàng nhì nặng trên 3 ký. Chàng 3 nặng từ 3 ký trở xuống. Như vậy chàng có nghĩa là vóc dáng của con gà to nhỏ ra sao, căn cứ vào đó mà sắp hạng. Ngày nay đa số dân chơi gà thích nuôi gà chàng ba, vì dễ tìm gà đồng chàng mà cấp độ.

CHẠY LỒNG : Dùng hai cái bội đan lỗ nhỏ bằng khu chén để gà đút đầu qua không lọt. Bội nhỏ nhốt một gà. Bội lớn úp bên ngoài sao cho khoảng cách giữa hai vách bội cách nhau ít lắm cũng 7 phân để hai gà không xói mổ được nhau. Con gà kia thả rong bên ngoài. Thế là hai gà con trong con ngoài chạy vòng vòng chung quanh bội hằm hè cự nhau. Cách tập luyện này làm cho gà bền sức. Nên cho chạy lồng buổi sáng, vài ngày chạy một lần tối đa một giờ. Lần sau đổi con ngoài vô trong, con trong ra ngoài.

CHỐNG CỰA : Dùng vỏ cựa thật của con gà đã chết (lựa cựa dài và tốt), hoặc cựa giả bằng thép, chống lên cựa gà sống cho cặp cựa dài thêm để đâm "cho ngọt". Cách đá này mau ăn thua, nhưng phản nghệ thuật, lại ác đức không nên dùng. Nghệ nhân chân chính không nên dùng cách này.

DÂM CẮNG : Ngâm cẳng gà vào nước thuốc để cẳng được săn chắc, gân guốc. Thuốc này có thể mua tại các hiệu thuốc bắc, hay xin toa các ông thầy dạy võ Thiếu Lâm. Có thể tự mình pha chế theo công thức : nước tiểu trẻ trai, một ít phèn chua, củ nghệ thật già đâm nhỏ, một ít muối hột ngâm trong cái khạp nhỏ để dùng dần. Mỗi lần dùng múc ra vào lon sữa bò đổ vào một cái siêu, cho gà đứng vào sao cho ngập đến gối là được. Nên giữ cho gà đứng yên khoảng nửa giờ. Một tuần ngâm một hai lần cẳng tốt. Sau khi ngâm nên đem gà ra ngoài rửa sạch cẳng.

VỖ DĨA : Còn gọi là vỗ vĩa. Đây là một thế đá. Gà chui vào cánh của địch thủ vừa để né đòn, vừa để nghỉ sức. Khi thuận tiện thì ngóc đầu lên khỏi nách cánh để cắn vào cần địch thủ làm điểm tựa, rồi tung chân lên đá vào ức, vào bầu điều. Thế đá này rất độc có khi làm gãy cánh địch thủ. Thế này có hai cách là vĩa tối và vĩa sáng. Vĩa tối là chui lòn vào cánh địch thủ để cắn mổ lườn, nách, đùi địch thủ. Vĩa sáng là cách vừa trình bày ở trên. Có lẽ gọi là đĩa thì đúng hơn, vì hai gà cứ xoay tròn với nhau như vòng tròn mặt đĩa vậy.

ĐÁ SỎ : Cắn móng địch thủ làm điểm tựa rồi tung đòn (thường song phi) đá vào yết hầu, vào hàm dưới, hoặc vào cần cổ. Nếu trúng đòn đau gà kia sẽ la toáng lên và bỏ chạy. Gà Cựa mà đá đòn này, nếu trúng đòn, đối thủ không chết cũng bị đui.

ĐÒN NẠP : Đá mạnh vào địch thủ bằng những cú song phi, cú nào cú nấy rất đích đáng.

GÀ ĐÒN : Gà Đòn có những đặc điểm khác hẳn với gà Cựa. Gà Đòn vóc dáng cao to, thân hình chắc nịch, ít lông nhất là phần cổ và đùi; chân to cao, cựa ngắn và tà đầu. Khi đá gà Đòn chủ yếu dùng sức.

ĐỘ TIỀN : Chỉ những cái vãi tròn, no đầy, đóng một hàng từ góc ngón nội lên đến mí cựa. Gà nào vãi độ tiền đóng không tới mí cựa là gà đá thua nhiều hơn thắng, nên loại bỏ đừng nuôi tốn lúa.

ĐỘC CƯỚC : Gà đá từng cái một, khi chân này, khi chân khác, nhưng đá cú nào chắc nịch cú nấy.

ĐỘC LONG : Đứng ra phải gọi là “độc nhãn long”. Gà chỉ có một mắt do bẩm sinh mà có. Đây là loại gà dữ.

ĐOẢN THIẾT : Gà lưỡi ngắn bẩm sinh, tưởng chừng không có lưỡi. Có nơi gọi là gà “lưỡi rùa”. Đây là giống gà linh, hiểm thấy. Trong sách “Kinh Kê” nói rằng gà này khi gáy miệng nó rất thú vị.

ĐỨNG KHUYA : Đây là giống gà dữ, lì đòn, đá cả buổi gần kiệt sức mà vẫn không chịu chạy. Nên chọn mái này mà nuôi.

GÀ GÂN : Gà có thân hình chắc nịch, thịt săn chắc, chân khỏe, khô, gân guốc. Gà này đá đòn rất đau.

GÃY CẦN : Bị đá đòn mạnh làm treo khớp xương cổ. Nếu nhẹ, sau khi xoa bóp có thể đủ sức đá lại. Nhưng nếu nặng đòn thì lăn quay ra đất giãy đành đạch như sắp chết rồi thua luôn. Gà Cựa đâm trúng cần, bị chết tức khắc.

GHIM : Hai xương nhỏ cao nằm sát hậu môn (phía dưới phao câu). Hai ghim này phải cao bằng nhau mới tốt. Hễ một cái cao một cái thấp là số gà bị dui.

HANG CUA : Hai chỗ hóp vào ở hai bên cuối cần cổ ngang với vãi gà gọi là “hang cua”. Đây là chỗ hiểm nhất, nếu bị cựa đâm trúng vào thì gà nắm chắc phần thua, có khi chết ngay. Nên chọn con nào có hang cua nhỏ mà nuôi. Gà nào hang cua rộng loại bỏ đừng tiếc.

HỔ TRẢO : Một hay nhiều vảy ở ngón chân (ngón Chúa càng tốt) nổi lên vài chấm nhỏ li ti màu đen hoặc hồng. Dù là gà Đòn hay gà Cựa có vảy này đều là gà dữ cả.

HỔ ĐẦU : Một cái dậm nhỏ ở đầu ngón Chúa. Gà dữ hiếm thấy.

HỐI MÃ THƯƠNG : Đang đá, giả thua bỏ chạy quanh bồ, gà kia rượt theo bên gót. Đột nhiên con bỏ chạy quay lại đá tiếp trong khi địch thủ không phòng bị. Gà này tốt nên chọn nuôi.

KÉ GÀ : Khi đá gà thường bị thương tích như rách da hoặc cựa đâm sâu vào thịt. Nếu không rửa vết thương và xử thuốc thì chỗ đó khi lành sẽ nổi lên những mục như mục cóc. Một là chích thuốc trụ sinh, hai là mổ ra nặn "cùi" rồi xử thuốc cho mau lành.

KHAI VUA LÚA : Cú đá hiểm trúng vào bầu điều, hoặc cựa đâm trúng vào bầu điều khiến điều bị rách. Nếu hết nhang bắt ra may lại kịp thời thì không sao, nếu cứ đá tiếp gà dễ bị kiệt sức và thua nhanh. Bầu điều dễ bị thủng do trúng móng hoặc trúng cựa. Trước khi đá, không nên cho gà ăn quá no khiến bầu điều bị căng phồng.

LẮC MẶT : Cặp gà trước khi đá thường đứng thủ thế, cần cổ vươn ra phía trước, hai mắt như thối miên nhau. Con nào ưa lắc qua lắc lại gọi là gà "lắc mặt". đây là tật riêng không thể sửa đổi được. Gà này đa số thường ra đòn chậm.

LIÊN CƯỚC : Đây là đòn của gà dữ : mổ vào đầu, vào cổ hai vào lồng địch thủ lấy đó làm điểm tựa rồi đá bồi vài ba cái một lúc mới chịu buông ra.

GÀ LINH : Còn gọi là "Linh Kê" là có vóc dáng trông rất tầm thường và có vẻ ...khác đời như : Mặt tái như gà mái, lông mã dài phết đất, lông đuôi cũng quá dài, miệng

hôi thúi, lưỡi thụt sâu nên gáy không ra hơi, cựa thì cái màu này cái màu khác; màu mắt cũng khác nhau; khi ngủ như con gà chết. Đặc biệt ra trường chưa đá địch thủ đã chạy, hay đá vài ba cái rồi chạy ... Gà này cũng thường gặp nhưng nếu hội đủ vài ba điểm đặc biệt nữa mới tốt.

LỤC ĐÌNH : Cựa lục đình là cựa của gà Đồn : cựa ngắn, to, đầu tà, cứng cáp. Cựa không suon mà có nhiều ngắn. Tuy cựa ngắn nhưng đâm trúng rất đau

GÀ LƯỠI ĐEN : Hắc thiết, hiếm thấy. Đây là gà Linh.

GÀ LƯỠI RỪA : lưỡi gà ngắn tưởng chừng như không có nên giọng gáy ngọng nghịu khó nghe. Đây loại gà linh, hiếm thấy.

LƯỜN TÀU : Lườn gà nằm dưới bụng ngay thẳng, không cong vẹo lại nhỏ bản chứ không chề bè ra.

MÃ LAI : Gà trống nhưng lưng không có lông mã, bộ lông y như lông của gà mái.

ĐÁ MẾ : Chân gà đá tạt ngang thốc vào mặt, vào mang tai. Gà bị đòn này đau như trời giáng, tối tăm cả mặt mũi. Có khi còn bị đui mắt. Chỉ có gà dữ mới có đòn này.

MỎ RỐT : Khi bị đá trúng mỏ (gặp đòn sỏ, đòn mé) phần mỏ dưới có thể rớt ra (dính tòn ten nhờ một chút da) chờ lúc hết nhang, chủ gà có thể khéo tay may sơ lại cho đá tiếp. Vết thương này rất khó lành.

NÉ LỒNG : Gà có tật né lồng khi đi rất ý tứ, biết né tránh những chướng ngại trên đường đi, kể cả bội nhốt gà cũng vậy. Gà tốt nuôi được.

GÀ NIÊN : Gà thua vớt, nghĩa là đá gần thua thì chủ gà tuyên bố "chịu thua non" để bắt gà ra nuôi dưỡng lại dùng đá lần sau.

NƯỚC DƯỚI : Còn gọi là “kèo dưới”. Gà đá kèo dưới là gà khôn ngoan, chui dưới bụng đối thủ đội ngược lên khiến đối thủ xiểng niểng rồi mới đá. Đây là thế đá của gà dừ.

NƯỚC TRÊN : Đây là thế đá của gà dừ : chỉ đá từ bầu điều, hang cua trở lên đầu; vùng này có những tử điểm rất nguy hiểm. Đá theo thế này, trúng đòn nào đích đáng đòn nấy. Nếu chỉ đá vào mình, vào vai, vào cánh tuy nghe lịch bịch, nhưng không đau đòn.

NƯỚC ĐÊM : Gà đá nên cho uống nước đêm để gà dai sức, cần nở to. Mỗi đêm chịu khó vào lúc nửa đêm hoặc lúc ba bốn giờ sáng khi gà đang đói, ta ép gà uống nước cho căng bầu điều. Nên rửa mỏ gà thật sạch, ngói xồm kẹp gà sát bên mình, một tay banh mỏ ra, miệng mình ngậm đầy nước trún vào cho gà uống đến no bụng. Khuya được uống nước no như vậy, sáng ra gà tỏ ra sung sức và cần cổ nở dần ra mỗi ngày một to. Gà Đòn hay gà Cựa đều cần có cổ to mới có thể mạnh.

OM GÀ : Đó là săn sóc con gà sau khi đá xong. Gà đá xong phải vỗ hen, sau đó hút hết máu độc trong các vết thương rồi may lại, nếu cần. Việc sau cùng là đắp nát nghệ già, đổ rượu đế vào hâm nóng. Dùng khăn sạch bọc xác nghệ vào chà khắp mình mẩy gà, nhất là các vết thương. Cứ xoa đi xoa lại nhiều lần, chất rượu nóng sẽ ngấm vào da thịt làm gà mau tươi tỉnh. Om gà là cả một nghệ thuật, phải thực tập nhiều lần mới quen tay.

Ô UỐT : Gà lông đen nhưng mượt mát có ánh sắc. Thường thì gà cựa hay pha cựa mới có sắc lông này. Gà ô uốt rất đẹp mã, đá hay nên được nhiều người chọn nuôi.

GÀ PHA : Gà không rắc giống Đòn hay Cựa mà lai giữa Đòn và Cựa (trống Đòn phủ mái Cựa hay ngược lại).

QUÁI KÊ : Dáng lù khù, khi ngủ cũng như đi thức, mắt nhắm mắt mở, thế nhưng khi đá lại rất tỉnh táo và ra đòn khôn ngoan. Đây là gà linh, hiếm thấy.

QUẢN, CÁN : Chỗ cẳng gà.

QUẢNG : Đây là thế đá của gà dữ : bay lên mà tung đòn vào đầu, vào mặt địch thủ. Thế đá này rất độc nhưng không hay vì địch thủ có thể né tránh được.

QUẦN SƯƠNG : Thả gà ra sân ra vườn vào lúc tình sương để gà được tự do chạy nhảy đi lại cho gân cốt được dẻo dai. Gà sau thời kỳ xổ, đá mới cần quần sương. Khi quần sương nên thả từng con, nếu thả nhiều chúng sẽ đá nhau can không kịp ...

NHANG : Đá gà cũng như đánh võ phải chia ra từng hiệp. Với gà mỗi hiệp như vậy gọi là một nhang (còn gọi là một nước). Khi thả gà vào bồ để đá, chủ trường gà đốt một cây nhang đặt nằm nghiêng. Giữa cây nhang có cột một sợi chỉ, đầu sợi chỉ treo một đồng xu, bên dưới đặt một cái đĩa. Khi nhang cháy đến sợi chỉ thì đồng xu sẽ rơi xuống đĩa, thế là hết "Một nhang", hai gà được bắt ra làm nước. Hiệp sau lại đốt một cây nhang khác và cũng treo sợi chỉ có cột đồng xu như vậy ...

RÌA SON : Rìa son còn gọi là "vải nước", đóng từ ngón thối lên đến gối, có hai hàng song song không đứt đoạn mới tốt. Rìa son chạy sát mí cựa.

SONG SINH : Một trứng nở ra hai con. Trường hợp này cũng thường gặp. Thông thường gà song sinh đá có nhiều đòn lạ.

GÀ TÚC : Gà trống khi gặp người đến gần thì kêu "túc túc" như gà mẹ gọi con. Đây là giống gà tốt. Tuy vậy, cần phải cẩn thận xổ thử hoặc đá thử để coi đòn thế có gì

đặc biệt không mới nuôi (vì có những con nòi quá sung sức cũng kêu túc túc như vậy).

GÀ TỬ MỊ : Gà Tử Mị là gà có cách ngủ như gà giả chết : cổ vương dài ra, chúi xuống, trong khi hai cánh xòe rộng ra. Đây là gà linh, gà dữ ngàn con mới có một.

GÀ TƯỚNG VẦN : Tướng đi của gà nhẹ nhàng, khoan thai như một kẻ nhàn du, chứ không lảng xảng lít xít như những con gà nòi hung hăng khác.

GÀ TƯỚNG VỖ : Tướng đi của gà vừa nghênh ngang, vừa há vẻ nhà chủit hung hăng của ông tướng võ.

thoa bóp vài ba lần cho ngấm “thuốc”, sau đó thả gà ra sân hay nhốt vào bới cho gà đi đứng thoải mái. Độ một giờ sau, dùng xác trà chà xát nhẹ lên khắp mình gà để xả chất nghệ ra bớt. Gà được vỗ nghệ da thịt săn chắc, đỏ au. Nhưng, hãy cẩn thận không được lạm dụng : gà nòi tơ chưa sổ, chưa đá không cần vỗ nghệ. Gà đến tuổi ra trường thỉnh thoảng một vài tuần mới vỗ nghệ một lần (nhất là sau khi sổ hay đá). Nếu ngày nào cũng vỗ nghệ, vỗ liên tiếp vài tuần, gà đang sung sức cũng cóm róm lại, xuống sức nhanh.

VỖ HEN : Gà đá xong một “nhang” là phải vỗ hen. Hen là chất nhớt vương trong cổ họng gà khiến gà khó

thở. Vỗ hen bằng cách dùng cái khăn lông sạch nhúng nước rồi vắt một ít nước vào miệng gà, ngay sau đó dốc đầu gà xuống đất, tay kia cầm cái khăn ướt vỗ nhẹ dưới cổ gà nhiều lần rồi vuốt chất nhờn, chất nhớt trong cổ gà ra ngoài. Cần phải vỗ hen vài lần như vậy mới hết nhớt. Sau cùng lấy vài lá cỏ, một lát gừng, vài hột muối vò thành một cục to bằng đốt ngón tay cái nhét vào họng cho gà nuốt để trôi tuột hết chất nhớt. Gà vỗ hen xong, hơi thở đều hòa, phục sức rất nhanh. Vỗ hen là một nghệ thuật, thường người rành chỉ truyền bí quyết cho “đệ tử ruột” hay thân nhân của họ mà thôi.

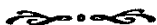
VỐC MUỐI : Có nơi gọi là “bốc muối”. Đây chỉ là tướng đi đặc biệt của con gà linh. Mỗi khi bước đi, chân gà khoan thai giở lên cao như ... học trò lễ cứng tể tại đình làng. Trong khi đó các ngón chân chum lại, và chỉ bung ra khi bàn chân sắp chạm xuống đất. Việc này giống như người ta nhúm một nắm muối rồi quăng ra xa. Gà này có nhiều thế đá rất độc.

XẠ TRƠN : Là thế đá không cần cần mồi vào đối thủ để lấy thế. Xạ trơn là tung đòn đá bất thành linh.

XỔ : Cho gà đá thử, dượt thử với gà đồng chạng khác để xem gà mình có đòn, thế hay dở ra sao. Thời gian xổ chỉ bằng nửa thời gian đá thật. Sau khi xổ lần đầu thì tiến hành lác tích. Lác tích là cắt bỏ miếng thịt bùng nhùng hai bên má gà, để mặt trơn tru bằng phẳng. Cắt tích (hay lác tích) xong phải may lại rồi mới dùng muối trộn với bồ hóng, dầu hôi bôi lên để cầm máu, và vết thương nhờ đó mà mau lành.

XỐI : Nơi đặt bồ để đá gà, còn gọi là trường gà. Có nơi nói xối cũng đồng nghĩa với đá.

PHƯƠNG PHÁP NUÔI DƯỠNG GÀ NƠI

Khi nói đến việc nuôi dưỡng gà nòi thì nhiều người chỉ liên tưởng đến một việc là nên cho gà ăn uống với thức ăn ra sao, mà quên nghĩ đến những chuyện quan trọng khác ...

Theo chúng tôi, việc quan trọng nhất là cố chọn cho mình giống gà thật tốt để nuôi. Kế đó là việc chăm sóc cho gà đúng phương pháp, còn việc ăn uống của gà ra sao là việc thứ yếu phải lo.

A – CHON GIỐNG TỐT :

Như phần trên chúng tôi đã trình bày, ta phải cố chọn cho mình giống gà thật tốt, thật nổi tiếng, thật rặc dòng mà nuôi thì mới không phí công chăm sóc, lại tăng thêm phần ham thích cho thú chơi của mình. Mái gà thì phải là mái gốc, mái thuộc dòng nổi tiếng. Trống thì phải chọn con có những chiến tích lẫy lừng, ít ra cũng là gà từng ăn độ. Trống và mái tốt như vậy thì mỗi lứa con của nó hy vọng sẽ lựa ra được nhiều con gà tốt mà nuôi.

a). Chọn gà cha mẹ tốt : Gà mái nòi khoảng tám chín tháng tuổi mới bắt đầu đẻ lứa so. Gà trống phải từ 18 tháng tuổi trở lên mới cho phủ mái. Trống tơ quá hay già quá đẻ con ra không tốt.

Lứa trứng so không nên cho ấp. Cũng có thể gà mẹ tập ấp trứng và nuôi con. Nhưng, lứa con so này ta không

nên nuôi, vì lông gà thường giòn, dễ gãy. Mặt khác, lứa con so này gà mẹ thường nuôi con không khéo, nên bây con không được mập mạnh.

Từ lứa con thứ hai trở đi, ta mới lựa con ra nuôi. Cũng xin được lưu ý quý vị là không phải hề cha mẹ tốt là lứa con nào của chúng cũng tốt hết cả đâu ! Thế nào cũng có con tốt con xấu. Chính vì vậy ta phải chọn lựa để có những trống tốt mái tốt mà nuôi. Những gà không đạt chuẩn thì loại bỏ.

Nhiều người tin rằng nếu lột da cọp, da chồn dưới ổ trứng cho gà ấp, bây con nở ra sẽ đá hay hơn. Điều này chúng tôi không tin. Ta cứ lột rơm vào ổ cho gà ấp bình thường.

b). Phải qua nhiều lần chọn lựa : Để thực sự có con gà thật tốt để nuôi, ta cần phải khắt khe với mình trong việc chọn lựa. Lựa gà phải chia ra nhiều đợt, ít ra cũng ba đợt, như vậy mới tránh được sự thiếu sót :

- **Lựa đợt đầu :** Lúc gà được vài tháng tuổi, ta bắt đầu lựa lần thứ nhất. Đó là lần lựa vảy gà. Với tuổi này vảy gà đã lộ ra rõ nét. Những con nào có vảy quý thì ta cứ tiếp tục nuôi và theo dõi sự trưởng thành của chúng.

- **Lựa đợt hai :** Chờ đến ngày gà đã tập gáy khá rõ vọng, tức là được bảy tám tháng tuổi, ta bắt đầu lựa đợt hai. Những con gà vảy tốt đã "trúng tuyển" trong đợt đầu bây giờ phải qua kỳ tuyển lựa phần vóc dáng và sức khỏe.

Ở vào tuổi này, gà trống cũng như gà mái đều bắt đầu trở mã, chẳng khác nào trai gái ở vào tuổi mười chín, đôi mươi. Vóc dáng gà tuy chưa thật sự nảy nở no đầy, nhưng vẫn cho ta dễ dàng đoán biết được chú chàng nào có cơ thể khỏe mạnh để chọn nuôi, chú chàng nào ốm yếu (đẹt) tật bệnh thì loại bỏ.

Những con gà này cho xổ thử để xem ... giò căng đầu đá ra sao rồi lắc tích. Con gà đòn thể hay dở ra sao, chưa thể đánh giá được trong những lần xổ đầu tiên này. Ta không nên đi đến quyết định nóng vội. Kinh nghiệm lâu năm trong nghề cho chúng tôi thấy, có những con gà xổ lần đầu đá không ra gì, nhưng đến lần xổ sau chúng mới lộ dần những đòn thể tuyệt luân ra ...

- **Lựa đợt ba** : Chờ đến ngày gà đã thật sự lành tích, tức là khoảng 2 tháng sau ngày lắc tích, vết thương đã đỡ da thấm thịt thì mới cho xổ để lựa ra những con tài nghề xuất sắc mới nuôi luôn. Gà nào dù vậy tốt, vóc dáng cao to, mạnh khỏe nhưng đòn thể quá tầm thường thì dù tiếc cũng nên loại bỏ, nuôi thêm tốn lúa.

Xin được lưu ý là khi vết cắt ở tích chưa đỏ, nghĩa là còn seo trắng, dù chỉ mỏng manh như sợi chỉ vẫn được coi là chưa lành; nếu cho gà xổ sớm nó sẽ bị rách trở lại.

B- CHĂM SÓC :

Việc chăm sóc gà nòi là việc quan trọng. Con gà giống tốt là một chuyện, nhưng nếu khâu chăm sóc yếu kém, con gà đó chưa chắc đã đủ lực để đá hay. Ngày xưa, những chủ gà nuôi hàng trăm con trống trong nhà thường phải mướn hai ba người trông nom chăm sóc. Tất nhiên những người này có nhiều kinh nghiệm về gà, mỗi người được giao phụ trách một số công việc và họ được hưởng lương cao.

a). Chuồng và bội : Lắc tích xong, đương nhiên gà bị nhốt lại, và từ đó cho đi vào nề nếp khuôn khổ luôn. Suốt hai tháng chờ lành tích, gà gần như bị nhốt luôn từ ngày này sang ngày khác, thỉnh thoảng mới được thả ra ngoài trong một hai giờ và được theo dõi kỹ vì sợ chúng đá lộn nhau với gà khác.

Gà được nhốt trong chuồng hay bội và cách ly mỗi con một nơi. Chuồng hay bội nhốt gà, dù chỉ một con, cũng phải rộng rãi, đủ chỗ cho gà đi lại mới tốt. Nhốt trong chuồng chật lâu ngày gà sẽ bị tù túng, cúm giò, ảnh hưởng xấu đến việc đấu đá sau này.

- **Chuồng** : Chuồng gà nòi phải làm nơi khô ráo, sạch sẽ và mát mẻ. Tránh làm chuồng nơi ao tù nước đọng và nơi rác rến xú uế. Chuồng phải rộng rãi và cao ráo : nền chuồng hình vuông hay chữ nhật cũng được, miễn là phải có diện tích từ hai đến bốn thước vuông để gà đủ chỗ đi lại, quạt cánh thoải mái. Nóc chuồng cũng phải cao : một thước là vừa. Vách chuồng nên xây kín đáo để tránh gió máy, và cũng để che chắn tránh gà ngoài có chỗ "xói" vào. Trong chuồng phải gác một cây ngang làm cầu đậu để gà lên đó ngủ hoặc nghỉ ngơi. Cầu đậu này chỉ cần cao hơn nền chuồng độ ba tấc là vừa.

- **Bội gà** : Bội gà xưa nay được đan bằng tre hoặc nứa. Bội cũng phải đặt làm có kích thước rộng rãi : đường kính tối thiểu 8 tấc cho gà chàng ba, một thước cho gà chàng nhì ... và chiều cao của bội cũng một thước mới vừa. Gà nhốt bội có điều lợi là có thể di chuyển từ nơi này sang nơi khác được. Nhưng cũng có sự bất lợi là phải coi chừng gà bên ngoài đến "xói" làm hư đầu, hư mỏ, có khi dui mất một cách oan uổng.

Trong bội cũng nên gác cầu đậu cho gà.

Chúng tôi đã từng thấy nhiều nhà nuôi năm sáu chục con nòi, có khi cả trăm mà không làm một cái chuồng nào. Họ làm một nhà trại lớn, trong đó cứ "phát" cho mỗi gà một bội trông cũng tiện ! Việc sắp xếp các bội sao cho ngay hàng thẳng lối, giữa hai bội có khoảng cách hợp lý, có lối đi riêng để tiện việc lui tới cho gà ăn hoặc quét dọn...

Bội nhốt gà, dù làm bằng tre nửa, nhưng nếu biết bảo quản tốt dùng ba bốn năm vẫn chưa hư.

b). Quần sương : Tờ mờ sáng lúc sương mai còn mờ mịn, khí trời mát mẻ, ta thả gà ra sân cho nó đi lại, bay nhảy trường giốn độ nửa giờ thì gà rất sung sức. Nếu nhà nuôi nhiều gà thì mỗi người có thể trông nom hai gà một lần : con thả đầu sân bên này, con thả đầu sân bên kia. Hễ thấy chúng xáp lại gần nhau thì bắt can ra. Hết giờ quần sương của cặp này thì bắt nhốt để thả tiếp cặp khác. Nếu nhà nuôi quá nhiều gà thì cho quần sương cách nhật hoặc tuần vài lần cũng được. Có thể đem bội ra sân, ra vườn nhốt gà trong đó cho chúng hứng sương mai. Và trường hợp này ta có thể cho gà vào lúc 8 giờ sáng cũng được vì còn cho gà tắm nắng sáng để có thêm sinh tố D.

Xin lưu ý chỉ những gà khỏe mạnh mới cho quần sương sớm.

c). Tắm gà : Gà có hai cách tắm : tắm khô và tắm nước. Tắm khô còn gọi là tắm cát, đó là cách gà vùi mình vào đất cát, vào tro làm tung tóe bụi cát lên trong mười lăm phút, sau đó đứng lên rũ sạch hết cát bụi dính vào mình. Cách tắm cát này giúp gà trút bỏ được các loại ký sinh trùng rận mạt. Cách tắm thứ hai là cách tắm nước, không do gà tắm mà do ta tắm cho nó. Trong mùa nóng nực và sau thời gian vô nghệ xong, ta tắm nước cho gà. Tắm nước ở đây không có nghĩa là dội nước lên mình gà, mà là ngâm từng búng nước phun vào đầu cổ, vào nách, vào mình, vào đôi chân gà cho chúng được mát mẻ. Tốt hơn là thay nước lã bằng rượu đế. Sau khi tắm xong, nên thả gà ra sân để chúng được tự do đi lại thoải mái, hoặc đứng rửa lông rửa cánh hong gió cho khô mình ...

Tắm nước nên tắm hàng ngày, và tắm trong lúc trời nắng ráo mới tốt.

d). Vô nghệ : Vô nghệ là dùng nước nghệ tắm lên mình gà nòi. Nước nghệ ở đây là dùng củ nghệ già ngâm nhuyển ngâm chung với nước tiểu, với rượu trắng, thêm chút phèn chua và muối hột sao cho dung dịch này sền sệt là được. Nước nghệ phải ngâm trước trong hũ, trong siêu, trong khạp (nếu cần cho nhiều gà) khoảng một tuần mới mức ra dùng dần. Tất nhiên, càng để lâu càng sinh ra mùi khó ngửi, nhưng điều này vô hại.

Xin được lưu ý, chỉ nên vô nghệ những gà nào sau khi xổ hoặc đá xong. Gà sau khi xổ hoặc đá phải được người làm nước đem vỗ hen, tắm rửa may vá vết thương và sau đó chờ gà khô ráo, tỉnh táo mới bắt đầu vô nghệ.

Vô nghệ là dùng nước nghệ tắm lên những phần da thịt trên mình gà như : đầu, cổ, hai cánh, đùi, mình và cả đôi chân. Hễ tắm nghệ đến đâu thì xoa bóp nhẹ nhàng đến đó ...

Sau khi vô nghệ gà được thả ra ngoài trong chốc lát, hoặc nhốt vào bội, vào chuồng cũng được. Và khoảng một ngày là phải xả nghệ, tức là tắm gà cho sạch nghệ. Có thể tắm bằng nước lạnh, và lấy xác trà cọ xát cho sạch xác nghệ trên mình gà. Người sành điệu thì nấu nước trà sau đó để nguội rồi tắm cho gà. Xác trà cọ xát vào da thịt tạo cho gà một sự êm ái dễ chịu ... Vì vậy nó cứ đứng yên cho mình tắm.

Xả nghệ xong thì dùng khăn sạch lau mình gà cho khô để gà khỏi bị cảm lạnh. Sau đó thả gà ra nắng trong chốc lát ... Gà được vô nghệ thì da thịt săn chắc, đỏ au vừa mạnh vừa đẹp. Nhưng không nên lạm dụng mà vô nghệ liên tiếp nhiều ngày nhiều tuần, vì gà bị "rôm", ốm yếu, kiệt sức, bước đi cóng róng ... không còn dũng mãnh như trước đây nữa.

e). Dầm cẳng : Dầm cẳng là cho gà đứng vào nước thuốc để nước thuốc ngấm vào chân gà cho gân cốt được săn chắc mạnh bạo đá đau đòn. Nước thuốc này do người

nuôi gà tự chế lấy và cách pha chế như sau : dùng một cái siêu đất hay một cái hũ lớn, bên trong đổ nửa lít rượu trắng, hai lon sữa bò nước tiểu trẻ con, hai củ nghệ già to đâm nhuyễn, một nắm muối hột và một cục phèn chua bằng ngón chân cái đâm nhuyễn. Tất cả những thứ này đổ chung lại và ngâm trong vài ba ngày mức ra xài dần.

Khi dầm căng, ta lấy một cái siêu đất, đổ nước thuốc vào sao cho ngập đến gối gà, rồi bắt gà đứng vào trong đó. Bắt gà đứng yên như vậy vài mươi phút là vừa. Những lần đầu do chưa quen nên gà vùng vẫy, ta nên cẩn thận kèm cặp bắt phải đứng yên, sau đó gà quen dần.

Gà sắp đá mới phải dầm căng, và dầm mười lăm ngày liên tiếp càng tốt. Xin lưu ý, ta không nên dùng thuốc xoa bóp của ngựa đua, hay thuốc của những người luyện võ để dầm căng gà, vì thứ thuốc này mạnh lắm. Nước thuốc dầm căng gà không cần phải làm đặc, vì chỉ dùng lượng nghệ ít.

C – THỨC ĂN GÀ NỒI :

Thức ăn chính của gà nòi là lúa. Gà nòi cũng thích ăn cơm, bắp, khoai, đậu, rau cỏ. Gà dưới bảy tháng tuổi ta cho chúng ăn lúa trộm cơm. Nếu thả rong thì chúng tự kiếm ăn thêm những thứ mà chúng thích.

Khi đã cách ly nhốt vào chuồng, bội thì thức ăn chính dành cho gà là lúa, cơm hay bắp hộp thỉnh thoảng mới cho ăn. Thức cho gà mập, mỗi tuần nên cho ăn thêm một nắm đậu phộng. Gà cũng thích ăn rau cỏ, nhưng số lượng không nhiều.

Lúa cho gà nòi ăn nên lựa lúa chắc hột. Tốt nhất khi mua về nên đổ lúa vào thau, sau đó đổ đầy nước để vớt bỏ hết lúa lép, sau đó đem phơi lúa chắc cho gà ăn dần. Nhiều người cưng gà, mỗi ngày cho gà ăn lúa nảy mầm cũng tốt, nhưng không nên tập cho nó một thói quen sau này khó bỏ. Có người còn cho ăn cầu kỳ bằng cách nấu lúa với nghệ già đâm nhỏ. Khi lúa chín thì vớt ra phơi khô để gà ăn dần ...

Thường trong bội hay chuồng gà nòi thường móc sẵn hai cái gáo (hoặc hai lon) một đựng lúa, một đựng nước cho gà ăn uống tùy thích. Ăn theo cách này thì gà không ăn no, bầu điều lúc nào cũng lưng lửng, vì vậy gà không mập. Vì vậy cách cho ăn tốt nhất là cho ăn theo bữa. Mỗi ngày ta nên cho gà ăn ba bữa : sáng, trưa và chiều. Đến giờ ăn ta mới đem lon (gáo) đựng đầy lúa ra cho ăn, gà đang đói nên ăn một mạch đến căng bầu điều. Khoảng nửa giờ sau ta trở lại lấy lon lúa đó đem cất. Đến cử ăn sau, bầu điều đã tiêu hết lúa nên gà đói và lại ăn đến căng điều trở lại...

Ngoài thức ăn ngũ cốc, chủ yếu là lúa, gà nhốt chuồng rất thèm ăn đạm động vật như giun, dế, cào cào châu chấu, trứng kiến, ốc sên ... Những thức ăn này nếu được thả rong, gà tự kiếm ăn phủ phê vì đã có sẵn trong thiên nhiên. Nuôi trong chuồng, mỗi tuần một đôi lần ta nên cung cấp cho gà vài con nhái, hoặc thằn lằn và những thứ mà ta có thể mua hoặc tự kiếm được như giun dế, trứng kiến, nhộng tằm, hoặc cá con ... Đây là những món ăn thích khẩu và cũng rất cần thiết cho sức khỏe của gà.

Về nước uống thì chỉ nên cho uống nước lạnh như nước giếng, nước máy, nước mưa, tức là những thứ nước mà người uống được. Nước cần phải trong sạch và phải thay hằng ngày. Mỗi lần thay nước là mỗi lần rửa sạch lon hay gáo đựng nước.

Nước uống của gà nên để thường trực trong chuồng hay bội. Gà uống nước nhiều nhất trong những ngày, giờ thời tiết nóng nực, và sau các bữa ăn. Điều cần là nhớ châm nước, đừng để thiếu hụt.

- Nước uống đêm : Uống nước đêm còn gọi là "Uống nước khuya" (Vì có người có thói quen cho gà uống nước vào lúc bốn năm giờ sáng) là cách ép gà uống cho căng

bầu điều vào ban đêm cho nở cần. Cách uống nước này dành cho loại gà từ 7 tháng tuổi đến 2 năm tuổi. Những con gà sau tuổi này mà chủ trước không cho uống nước đêm, thì ta vẫn cho uống để cần nó được nở thêm.

Khoảng 10 giờ đêm, lúa bữa chiều của gà ăn đã tiêu gần hết, bầu điều gần xẹp, đó là lúc ta có thể cho gà uống nước đêm.

Cách thức cho gà uống nước như sau : múc một ca nước để sẵn, xong bắt gà ra. Người cho gà uống nước ngồi xổm xuống, thuận tay nào thì để gà đứng theo chiều ấy. Đầu gà cũng hướng phía trước như mình. Dùng cùi chỏ ép chặt mình gà vào chân mình để gà khỏi vùng vẫy, còn bàn tay thì vịn chặt đầu gà banh mở ra để trún nước vào ...

Có người ngậm đầy một búng nước rồi ngậm mở gà trún nước từ từ vào ... Hết búng này thì tiếp theo búng khác cho đến khi nào thấy bầu điều no nước thì thôi.

Có người dùng một đoạn trúc nhỏ chừng hơn gang tay (rỗng ruột) một đầu ngậm vào miệng mình, còn đầu kia thì đút vào họng gà để trún nước vào. Phương pháp này tuy hợp vệ sinh hơn, nhưng nếu kiểm không chặt sẽ gây thương tích cho miệng gà thì nguy.

Sau khi cho uống nước đêm xong, ta trả gà về chỗ ngủ của chúng. Việc cho gà uống nước đêm không hạn chế thời gian, nghĩa là cho uống liên tục từ tháng này sang tháng khác càng tốt.

Sau khi uống nước đêm xong, gà cảm thấy khỏe khoắn, sung sức, giấc ngủ sâu hơn. Muốn biết sức khỏe gà ra sao ta hãy theo dõi giọng gáy của nó. Khi khỏe mạnh gà

gáy tiếng to, hùng dũng. Khi mỗi mệt hoặc đau ốm tiếng gáy của nó có âm độ yếu và khác lạ hơn những ngày thường.

Tóm lại, việc chăm sóc cho gà nòi, nhất là con gà trong thời kỳ đá độ, không thể làm qua loa cho lấy có được. Phải chăm lo từ chuồng, bội cho đến thức ăn nước uống, việc vỗ nghẹ, dầm căng, uống nước đêm ... cần phải thực hiện đầy đủ và đúng bài bản thì gà mới khỏe mạnh để đấu đá với gà người.

Việc chăm sóc cho gà đừng nên xem thường, vì đây là những bí quyết ít ai truyền lại cho ai. Ta đừng bắt chước những người nhiều tiền lắm bạc, giám bỏ ra bạc triệu để mua gà, nhưng về lại chăm sóc lười thôi, chẳng hạn thay vì làm chuồng hay nhốt bội, lại cột chân gà bằng sợi dây dù, còn đầu dây kia thì cột vào xó nhà như giam lỏng một ...người tù vậy ! ...

CÁCH BẮT GÀ

Gà nòi, dù là gà đòn hay gà cựa đều có nội lực rất mạnh, trừ những con đã thuần, đã dạn, còn những con nhất thật khó lòng mà bắt được nó. Người yếu sức không biết cách bắt, có thể bị té ngã hoặc bị thương do cựa đâm, do móng quào xước đến rách da tép thịt ... Đó là chuyện xưa nay thường xảy ra không chỉ ở nước mình, mà nhiều nước khác cũng vậy.

Nuôi gà nòi, ai cũng muốn có con gà thật dạn, thấy người lại gần, nhất là chủ nuôi, nó gần như đứng chôn

chân tại chỗ thì mới thích. Còn gặp thứ gà hề thấy chủ lại gần là cố tình tránh né ra xa, hoặc tệ hơn, co giò cắm cổ chạy te một bước như gà tàu, gà kiến thì không còn gì bực cho bằng !

Nuôi được con gà nòi, hề muốn bắt lúc nào thì bắt, dù thả ngoài sân nhưng bắt dễ dàng như cho tay vào bội vậy thì mới thú. Khi bắt mà gà cứ giãy đạp thì không gây lông cũng xệ cánh, giập ngón, xái giò ... thì còn mong đâu đá được nổi gì ! Đó là chưa nói mỗi lần bắt như vậy gà sẽ nhát thêm, tinh thần hoảng loạn thêm !

Vì vậy, ta phải tập gà cho dạn mới dễ bắt. Có nhiều lý do để ta bắt gà :

- Mỗi sáng, hết giờ quần sương thì phải bắt nhốt vào chuồng vào bội để cho ăn uống.

- Gà nòi đâu thể thả rong suốt ngày như gà tàu, gà ta được, vì sợ "xói" với gà lạ; sợ cắn mái mất sức; sợ bị mất cấp (chuyện này cũng thường xảy ra) nên phải thả có giờ : lúc nào chủ rảnh rang, hoặc cất đặt người coi chừng mới dám thả ...

- Bắt để tắm, để vô nghệ, hoặc để dầm cẳng, để tập luyện ...

Nuôi gà nòi cũng như anh võ sĩ, cũng phải có những điều phải "kiêng khem", chứ đâu phải sống luông tuồng bữa bãi ra sao cũng được.

tập gáy, ta có thể thả rong trong sân trong vườn chung với gà tàu cả ngày không có gì phải lo nghĩ. Loại gà choai này nếu có sân si với gà lạ cũng chỉ đá dăm ba cái, khi đâu đòn

là cầm đầu bỏ chạy chứ chưa đủ hăng máu đá đến sống chết. Cỡ tuổi này cũng chưa biết đập mái, đôi khi lại gần mái còn bị các “bà chị” rượt chạy có cờ...

Được thả rong cả ngày như vậy, gà sẽ sờn sơ mau lớn, vì kiếm thêm được những chất dinh dưỡng đậm động vật như con trùng, con dế để ăn. Thả rong như vậy thì tối gà mới trở lại chuồng, cả ngày đầu cần bắt bớ.

Nhưng khi gà đến tuổi trưởng thành, khi giọng gáy đã bắt đầu “tròn trịa” khi tính anh hùng đã bắt đầu trỗi dậy thì phải cho gà vào nề nếp : thả có giờ, nhốt có giờ ... đây là bắt đầu giai đoạn tập cho gà dạn dĩ, bỏng ả trên tay không những gà không tìm cách thoát thân mà còn chịu nằm yên không cựa cựa.

a). Ồm gà trên tay : Nhiều người cho rằng trẻ con tập gà mau dạn hơn người lớn. Điều này đúng. Lý do đơn giản là bọn trẻ có nhiều thời gian rỗi rảnh, chúng lại yêu quý vật nuôi, nên cả ngày cứ quần quít bên con gà nòi cứng của chúng, hầu như tất cả những thì giờ rỗi rảnh trẻ con thường lân la cạnh con gà của mình, khi thì cho ăn, khi thì bỏng ả. Chính cái việc ả gà trên tay để vuốt ve nựng nịu thường xuyên đó đã làm cho con vật quen với hơi người. Từ đó chúng cũng “phát giác” ra rằng chủ nuôi của nó là kẻ vô hại nên gà không còn biết sợ hãi nữa.

Gà nòi là con vật cứng yếu, nhất là những con chiến kê tài giỏi lại càng được chủ nâng niu chiều chuộng. Thương như thương con cháu ruột thịt trong nhà. Do thương yêu nên mới thường xuyên gần gũi, bỏng ả từ đó gà mới dạn dần.

b). Nặng gần gũi : Những lần tắm tấp cho gà, những lần cho gà uống nước đêm, dầm cẳng vào thuốc ... là những lần ta phải tiếp xúc với gà như bỏng ả trên tay, như vịn cho gà đứng yên dừng vùng vẫy ... Những ngày đầu, gà có thể lo sợ mà vùng vẫy, nhưng ngày qua ngày, chúng lại quen dần và dạn dĩ ra.

c). **Cho gà ăn** : tập gà đàn người cũng như cách thuần hóa thú hoang, kể cả mãnh thú, cách cho ăn để gây được sự thân thiện. Trong thời gian tập đàn, nên cho gà ăn theo bữa, xong bữa thì cất đi. Như vậy tới bữa mình đem thức ăn lúa gạo lại gần thì gà tỏ ra mừng rỡ, tạo sự thân thiện ... Cách khác là ngày nào cũng có sẵn một bịch cào cào, dế ... thỉnh thoảng vài giờ ta đến gần bới với củ chỉ nhẹ nhàng từ tốn, dứt tận mỏ nó đôi ba con. Đây là thức ăn khoái khẩu của gà, nên từ đó thấy mình lại gần là gà nhón nhác muốn tung lông chạy đến ...

B- Những việc nên tránh :

Tập cho gà đàn, nên tránh những việc sau đây :

a). **Không rượt đuổi** : Nuôi gà nên tránh để bị thương tật, nhất là phải bảo dưỡng đôi chân. Vì vậy, sự rượt đuổi cần phải tránh. Nếu con gà mới mua về bị sống chuồng, xổng bội ta không nên vì tiếc của mà tổ chức đông người bố ráp rượt đuổi, có khi còn ném đá ném đất khiến gà còn hoảng hồn hoảng vía hơn. Gà đã bị thất kinh hồn vía như vậy, sau này hễ gặp bóng người đến gần là chỉ tìm cách lủi trốn mà thôi.

Trong trường hợp này, ta vẫn bố trí đông người, nhưng đứng xa xa rồi khéo léo lừa gà vào nhà hàng xóm.

qui vị tập cho gà và cho song với nhau thân thiện.

c). **Không nắm đuôi gà** : Nhiều người bắt gà nòi có thói quen nắm chặt bắp đuôi rì lại. Điều này khiến con gà

đau đớn và sinh ra tính nhát người hơn. Phao câu là một trong những tử điểm của gà, bị cắn mổ đau hoặc trúng đòn tại đây gà cũng có thể thua hoảng ...

d). Không nắm chân gà xách ngược lên : với gà nòi kỵ nhất là cầm chân xách ngược lên khi di chuyển như cách xách con gà thịt. Việc làm này ngoài việc làm cho gà bị thương tật, còn sinh tính nhát hơn thôi.

C. Những việc nên làm :

Như trên đã nói, nuôi gà nòi thì phải biết cưng yêu gà. Gà dạng dĩ lại càng dễ nuôi, dễ tập luyện, và như vậy mới có nhiều khả năng ăn độ được. Khi tiếp xúc với gà, mọi cử chỉ hành động của ta chỉ nhằm tạo nên sự thân thiện với con vật mới tốt.

a). Cách bắt gà : Dù gà đã dạn, mỗi khi bắt chúng cũng phải biểu tỏ một điệu bộ nào đó để gây sự thân thiện trước. Một là búng tay kêu tróc tróc năm ba tiếng, hai là đưa tay ra trước, trong khi miệng kêu túc túc như cách sắp cho ăn... Những điệu bộ này đã gây sự phân tán ý nghĩ trong đầu óc gà, nó chú ý vào ta và bớt đi phần sợ hãi, do đó ta mới dễ bắt.

b). Cách bồng gà lên tay : Bồng gà trên tay phải hành động vừa dịu dàng vừa dứt khoát, lại nhanh chóng thì con gà mới không giãy đạp. Mà khi gà giãy đạp mà mình kềm không được thì sự giãy đạp của nó lại càng hăng hơn, cuối cùng gà sinh nhát người hơn !

Muốn bồng Gà một cách êm thấm, trước hết, ta dùng bàn tay mở ngửa luồn dưới bụng gà nâng nhẹ lên. Trong khi đó thì bàn tay kia lật úp đặt trên lưng nó ấn nhẹ xuống để “khống chế” gà không cho cựa quậy gì được. Khi nâng gà lên khỏi mặt đất thì phải áp sát thân gà vào mình để kềm chặt nó hơn. Như vậy là gà dù muốn giãy giụa cũng

đành ...chịu phép. Có lẽ điều quý vị cũng hiểu được là nên ôm gà từ phía đầu chứ không phải phía đuôi, như vậy đầu gà sẽ chui vào nách mình, muốn thoát cũng không thoát được.

Khi đã quen với cách bồng ẵm nầy thì các lần sau việc bồng gà lên tay không còn khó khăn như trước nữa.

c). Cách di chuyển gà : Mỗi lần xỏ hay đá gà thường phải đi xa năm bảy cây số, có khi từ tỉnh này qua tỉnh khác mất cả buổi trời. Di chuyển đường xa như vậy, ta không thể bồng gà mãi trên tay, mà là nên đặt gà nằm trong giỏ đệm vừa ấm vừa êm. Giỏ đệm phải đủ rộng để gà nằm thoải mái, phía trên phải chừa lỗ thông hơi khá rộng đồng thời nơi đây cũng là nơi gà ló đầu ra ngoài để ăn uống dọc đường cho khỏi đói khát. Trong giỏ đệm, nên lót mớ rơm khô sạch sẽ hoặc giẻ sạch để gà nằm được êm ái. Tất nhiên, khi đến nơi ta phải thả gà ngay vào bội để nó khỏi tù túng tù giò...

Tóm lại, nuôi gà nòi điều cần làm là phải tập gà thiết dạn, như vậy vừa có lợi cho việc chăm sóc cũng như tập luyện, đồng thời nhờ đó mà việc nuôi gà tăng thêm phần hứng thú hơn.

NHỮNG CHỖ NHƯỢC TRONG MÌNH GÀ NÒI

9à nòi rất mạnh, dù đó là gà cựa hay gà đòn. Có nhiều cặp gà đòn đá với nhau suốt buổi, thậm chí gần cả ngày với hàng trăm cú đá, cú nạp liên tiếp trao đổi cho nhau nghe bình bịch, thế mà sau khi “làm nước” chúng vẫn tỉnh táo như thường. Có những cặp gà cựa đâm nhau đến lột tròng, hay rách da thủng thịt máu chảy ròng ròng, thế mà sàu khi được “làm nước” xong, chúng vẫn gan lì xông vào đá tiếp ... Người đời chúng ta chắc hẳn không

Những “tử điểm” này trên mình gà là do bẩm sinh mà có, ta không có cách gì để, che đậy được. Tuy vậy, nếu biết cách vẫn có thể ... hạn chế bớt tai nạn hiểm nghèo đó được phần nào.

1). Tại phần đầu, mặt :

Phần đầu gà là nơi đối thủ nhắm vào để nã đòn nhiều nhất. Nhưng, nhờ vào sự lanh lẹ né đòn giỏi nên ít khi bị trúng đòn ở khu vực này. Thế nhưng, đây là nơi lại có nhiều chỗ nhược, chỗ yếu nhất, mà dễ bị mổ trúng, đá trúng hoặc đâm trúng thì gà có thể gãy chết trong chớp mắt :

a). Khớp giao long : Khớp này nằm ở chỏm đầu, sát mí mỏng gà là nơi nguy hiểm nhất, nếu bị cựa đâm trúng gà sẽ chết tại trận, còn nếu bị mổ trúng hay nếu bị cựa gà đòn tán mạnh vào thì gà cũng la toáng lên rồi cầm đầu cầm cổ chạy dài. Cần chọn nuôi những con gà lanh mắt, biết né tránh đòn giỡi. trúng đòn ở khu vực này. Thế nhưng, đây là nơi lại có nhiều chỗ nhược, chỗ yếu nhất, mà dễ bị mổ trúng, đá trúng hoặc đâm trúng thì gà có thể gãy chết trong chớp mắt :

a). Khớp giao long : Khớp này nằm ở chỏm đầu, sát mí mỏng gà là nơi nguy hiểm nhất, nếu bị cựa đâm trúng gà sẽ chết tại trận, còn nếu bị mổ trúng hay nếu bị cựa gà đòn tán mạnh vào thì gà cũng la toáng lên rồi cầm đầu cầm cổ chạy dài. Cần chọn nuôi những con gà lanh mắt, biết né tránh đòn giỡi.

b). Yết hầu : Yết hầu nằm dưới cần gà, nơi đây nếu bị đá trúng gà sẽ choáng váng mặt mày, sẽ la toáng lên rồi bỏ chạy. Còn nếu cựa đâm trúng thì chẳng khác gì ... gà bị chọc tiết, khó cứu sống.

c). Mắt : Nếu đang lâm trận mà mắt bị đui (thường chỉ bị một mắt) thì gà dù can đảm đá tiếp cũng khó lòng thắng trận. Mắt bị đui là do bị mổ trúng, bị cựa đâm, hoặc do móng, phần nhiều do móng của ngón thối đâm phải. Nên chọn gà không gián cánh, tránh nuôi gà có hai ghim không nhô cao bằng nhau.

2). Tại phần cổ (cần) :

Đoạn cổ gà là nơi hứng đòn nhiều nhất. Sau một độ đá, nếu là gà đòn thì cần cổ thường bầm tím vì những thương tích do đá, cần mổ mà thành. Còn nếu là gà cựa thì khó tránh được những vết đâm khiến rách da xuyên thịt.

Tử điểm ở phần cổ chỗ ráp nối giữa hai khớp xương cổ, gọi là “mắt cần”. Nơi đây nếu bị cựa đâm vào thì gà sẽ bị liệt cần cổ, lăn quay ra mà chết. Nếu bị cựa gà đòn tán vào thì dễ làm trật khớp, giãn khớp nặng thì gãy cần, nhẹ thì giãn xương, gà phải quay đầu bỏ chạy. Nếu cựa đâm trúng phần mềm của cổ, có thể cắt đứt cuống họng.

Nên chọn gà có “cổ liền” (các mắt khớp khít với nhau), nên cho gà uống nước đêm để nở cần và cũng nên vô nghệ cho da thịt ở cần được săn chắc, dày và cứng chẳng khác gì da trâu vậy.

3). Tại phần thân gà :

Thân gà cũng có nhiều tử điểm quan trọng, nếu vị trúng đòn gà cũng có thể bị chết ngay tại chỗ.

a). Bâu điều : Bâu điều gà nhô ra phía trước chẳng khác gì phần bụng của con người. Bâu điều cũng là vị trí bị hứng đòn nhiều nhất, vì nó nằm ngay tâm đá của gà đối thủ. Gà đòn nhờ được vô nghệ thường xuyên nên lớp da che phủ ngoài điều rất dày. Bâu điều khi bị cựa đâm (gà cựa) thế nào cũng lủng hay rách (khai vựa lúa) thức ăn sẽ bị trào ra. Nếu được bắt ra may vá lại thì gà có thể đủ sức đá tiếp; còn nếu chờ nhang hết mới bắt ra thì gà có thể chịu đau không thấu nên thua.

Tốt nhất, trước khi đá không nên cho gà ăn no, để bâu điều khỏi căng phồng dễ làm bia cho cựa đâm phải.

b). Hang cua : Hai chỗ hóp sâu vào ở cuối cần cổ ngang với vai gà rất mềm và rất nguy hiểm cho tính mạng gà khi bị cựa đâm vào. Hễ cựa đâm vào đây, dù chỉ cần đâm một bên, gà cũng chết ngay tại chỗ.

Nên chọn gà có hang cua nhỏ mà nuôi.

b). Trái chanh : Mỗi bên dưới vai có nổi lên một cục thịt tròn to hơn lòng tay cái, nếu bị cựa đâm trúng gà như bị liệt bên thân, không thể tiếp tục đá nữa.

c). Cánh gà : Cánh gà dễ bị gãy do bị đá trúng, bị cựa đâm, do gà vô dĩa đá ngược lên khiến cánh bị gãy. Khi cánh bị gãy, gà đứng mất thăng bằng, lại vướng víu khi lui tới, do đó coi như chịu thua.

d). Mã kỵ : (vị trí của người kỵ mã ngồi trên lưng ngựa). Trên lưng gà cũng có một nơi (gần khoảng giữa) y như vậy, đây là tử điểm. Nếu bị cựa đâm vào gà sẽ bị thủng phổi mà chết.

e). Phao câu : Phao câu là phần mềm ở cựa đuôi gà. Phao câu trúng cựa đuôi gà sẽ cụp xuống, gà mất thế đứng thăng bằng, chỉ cần bị bồi thêm một đòn là té ngã.

Tất cả những chỗ nhược của gà vừa trình bày trên đây, nếu bị thương tích nặng thì không chết ngay tại trận thì gà đó có sống được cũng để cấn mái mà thôi.

CHỌN GÀ QUA THẾ ĐÁ

Những câu chuyện rôm rả nhất, hấp dẫn nhất mà dân nuôi gà nói chuyện nghiệp ngồi tán gẫu với nhau, bao giờ cũng xoay quanh những thế đá của những con gà dữ mà trong đời họ đã chứng kiến.

Hai con gà thả vào bồ, con đá qua, con trả đòn lại, với người ngoài nghề thì cho đó là chuyện bình thường ...

như trò trẻ con đánh lộn, thậm chí có kẻ còn lên án là ... trò dã man. Nhưng, với người mê đá gà nòi thì đó là trò hấp dẫn nhất trên đời, như được chứng kiến cảnh thượng đài của hai võ sĩ nhà nghề vậy !

Tất nhiên là con đá qua con đá lại, nhưng trong cách đá của chúng có sự tính toán thông minh. Chúng biết găm ghè nhau, lừa miến nhau, né tránh nhau, và biết nhắm vào tử huyệt để tung đòn quyết định. Sự khôn ngoan đó đúng ra chỉ tìm thấy trong bộ óc của con người, chứ không thể tin có được ở con gà mà khối óc chưa bằng một cái hột nhãn !

Chính vì lẽ đó, ai nuôi gà nòi cũng muốn tạo được mái gốc riêng. Nếu trong tay có con gà mái dữ dằn thì lo gì trong tương lai mình không chọn được những con gà con xuất sắc mà nuôi cho thỏa thích !

Gà con do mái dữ đẻ ra cũng phải lựa lọc mấy lần, cũng phải xổ qua năm lần bảy lượt mới gạn lọc ra được những con chiến kê có đòn, thế dữ dằn như ý mong muốn.

Quý vị nên chọn cho mình những gà có thể đá sau đây :

- **Đá Xạ** : còn gọi là đòn nạp, bất thành linh tung đòn mạnh vào cần cổ và mặt của đối thủ. Đá thế này thường đá

song phi, hai cẳng bung tròn ra một lượt khiến đối thủ phải choáng váng mặt mày, có thể cụp đuôi chạy luôn không dám đá nữa.

- **Đá Sở** : Gà chuyên tài đá sở là biết lừa thế cắn chặt vào mõng đối thủ để làm điểm tựa mà tung đòn vào yết hầu, vào cần cổ khiến đối thủ phải trật khớp cổ, long khớp cổ, đau chịu không thấu phải lăn quay ra đất mà gãy đành đạch. Đây là gà dữ nhiều khi chỉ cần xuất một chiêu thôi cũng đã ... trả được nợ cơm lúa của chủ rồi !

- **Đá Mé** : Đá mé là thế đá ngang, quăng ngang hay tạt ngang, đây là ngón nghề của gà dữ : khi đứng thì đối diện, nhưng khi tung cước lên cao thì biết lách đòn đá tạt ngang vào mặt khiến đối thủ phải đau điếng, xiểng liểng đứng không vững, có khi chỉ cần một đòn hiểm đó cũng lấy được mắt đối thủ, và đồng thời hạ gục đối thủ luôn.

- **Đá Hồi Mã Thương** : Đây là thế đá dở nhưng lại hóa hay : đang đá năm ba đòn, có khi đang ở thế thượng phong đột nhiên quay đầu bỏ chạy lòng vòng trong bồ như một con gà rớt. Đối thủ thấy vậy tức tốc rượt theo ra chiều hí hửng. Chính lúc con rượt không đề phòng thì con chạy quay lại bất thành linh tung đòn vào mặt, vào cần đến nỗi phải chịu đòn không thấu !

- **Đá Khai Vựa Lúa** : Gà đòn, gà cựa mà dữ cũng có thế đá này. Dưa lúa ở đây chính là bầu điều gà, nơi có da mỏng, nếu bị trúng móng, trúng cựa rất dễ thủng hoặc rách toạc cả đường dài. Gà nào có biệt tài này cũng là gà dữ nên chọn nuôi.

- **Đá Đâm Hang Cua** : Gà cựa dữ dằn thường có những độc chiêu này, cứ nhằm hang cua là nơi tử điểm ở cần cần, ngang vai mà đâm vào. Chỉ cần trúng đòn là đối thủ đã lăn quay.

- **Đá Đòn Mã Kỵ** : Đòn Mã kỵ là đòn ngay giữa lưng gà, khúc hai hông hóp vào. Đây là vị trí của tim phổi. Nếu bị cựa đâm vào đây một mũi thì đối thủ sẽ trào máu họng và ngã quỵ liền. Còn nếu gặp gà đòn đá mạnh vào đây gà kia cũng xiểng niểng ...

Đó là những đòn tối độc, chỉ những con gà dữ mới có. Thường thì những con gà dữ điều có sở trường riêng, mỗi con trời phú cho một vài độc chiêu nào đó mà thôi. Nhưng, với người chơi gà, chỉ cần chọn được con gà có tài như vậy cũng đủ sướng thỏa.

Với những con nòi tầm thường khác, đôi khi chúng đá trông cũng dữ dằn, như thế đá vai chẳng hạn, đứng ngoài thấy đòn trúng đích nghe bình bịch sướng tai, nhưng đối thủ của nó gần như không chút hề hấn gì. Vì gà nòi chỉ chịu thua khi bị trúng đòn vào chỗ hiểm, vào tử điểm, chứ đá vào bắp thịt thì có giáng một trăm đòn nó vẫn ... tỉnh queo !

Chính vì vậy, xem một trận đá gà hay đã thú, còn nếu trong tay có vài con gà hay thật dữ thì ... sướng nào bằng ! Quý vị không cho tôi nói ngoa chứ ?

CHĂM SÓC GÀ NÒI TRƯỚC NGÀY ĐÁ

Sức lực gà nòi tuy mạnh, nhưng cũng có giới hạn. Vì vậy dù là linh kê hay gà dữ ta cũng nên lo dưỡng sức gà sau mỗi trận đá để cho gà mau hồi sức.

Có nhiều người nuôi gà nòi lâu năm, nhưng do bản tính háo thắng, hễ ai nói thách, nói khích một tiếng là tức

khắc ôm gà đi đá liền, mặc dầu con gà mới ăn độ cách đây mấy ngày đang cần có thời gian để dưỡng thương, dưỡng sức ...

Gà đá mà thắng độ, dù thương tích nặng, việc dưỡng thương cũng ngắn ngày vì do tinh thần nó phấn chấn nên vết thương cũng mau lành. Trái lại những gà thua vớt, hoặc bại trận thì thương tích thường nặng nên trị lâu lành. Do đó, khoảng cách giữa hai kỳ ra trường ít lắm cũng từ ba đến bốn tuần, chứ không thể thâu ngắn hơn được !

Dân nuôi gà nói thường thương gà như thương con, quí con chiến kê như một thứ gia bảo nên không ai dám liều lĩnh cho gà đá tùy hứng của mình được !

Ngay khi ra trường, muốn cấp độ với một gà nào, chủ gà cũng phải so sánh, cân nhắc từng chút một giữa gà mình với gà người khác, xem có bị thua thiệt gì không, rồi mới đi đến quyết định sau cùng. Thường thì mỗi lần ôm gà đi đá, chủ gà nào cũng đem theo một "ban tham mưu" đôi ba người để tiện bàn mưu tính kế với nhau.

Nói cách khác, con gà đá độ là niềm dính dứ của chủ gà. Nếu gà xuất sắc thắng độ thì được mọi người nhiệt liệt ngợi khen, còn nếu gà đá thua thì ... nhiều khi một lời an ủi cũng không ai thềm nói ... Vì vậy, chăm sóc cho con gà mới ra trường không ai là không quan tâm chú ý.

Độ vài tuần trước khi đá, gà được chủ đích thân chăm sóc, gần như phải theo dõi sức khỏe của gà từng giờ từng ngày... Hễ gà bị bệnh trong những ngày này thì chủ gà cũng mất ăn mất ngủ, chứ ít ai có thể yên tâm được.

Về cách chăm sóc thì gần như mỗi người có một cách ít ai giống ai. Và vì tự ái, trong đó cũng có phần tự tin nên xưa nay không ai chịu học hỏi ai, cũng không bày vẽ cho ai ... Cách tập luyện phải theo bài bản, và thường có những điểm đáng chú ý sau đây :

- Không cho trống cắn mái : Gà trống cho cắn mái thế nào cũng "lông gối", yếu sức, nên con gà đá độ không

ai cho cắn mái. Mỗi lần thả là mỗi lần phải coi chừng, không cho trống mái xáp lại gần nhau.

- Buổi sáng nào tốt trời cũng nên thả gà quần sương ở sân, ở vườn để gà chạy nhảy cho giãn gân cốt.

- Khoảng tám chín giờ sáng đem bội ra sân cho gà chạy lồng khoảng một giờ rồi bồng gà vào nghỉ. Có thể nửa giờ thay đổi con trong ra ngoài, con ngoài vô trong. Hoặc hôm nay con này chạy trong, ngày mai để nó chạy ngoài ...

- Giữa chiều tập luyện bằng cách “nhồi gà” hay xổ sơ qua để gà dai sức. Nhồi gà là cách luồn tay xuống lườn gà rồi nâng lên cao khoảng vài ba tấc. Cứ nhẹ tay nhồi lên nhồi xuống như vậy chừng năm bảy lần, sau đó thỉnh thoảng buông tay ra cho gà rơi xuống đất. Cách tập này tạo cho gà biết phản ứng nhanh, đồng thời cũng tiêu hao bớt mỡ. Tập như vậy nửa giờ là gà đủ mệt và cho nghỉ.

Còn xổ sơ qua mười lăm phút là để chân gà khỏi bị tù túng, gân cốt được dẻo dai hơn. Xổ trong trường hợp này phải bịt cựa, bịt mỏ để tránh gây thương tích.

- Phải vô nghệ, phải dầm cẳng và không quên cử uống nước khuya.

Chương trình tập luyện thường chỉ có vậy, và tập mãi từ ngày này sang ngày khác ...

Luôn luôn ta phải theo dõi sức khỏe của gà, nhất là những ngày cuối cùng. Theo dõi sức khỏe bằng cách :

- Coi gà ăn uống ra sao, có gì bất thường không ? Thức ăn mốc meo, nước uống dơ bẩn phải đổ bỏ và cho ăn bổ dưỡng hơn...

- Mỗi tối lén vào chuồng gà, hay ngồi ngoài bội xem gà ngủ có ngon giấc không. Nếu gà ngủ mê mệt thì hôm sau bớt tập luyện lại. Nếu tiếng ngáy của gà khò khè thì

hôm sau phải cho gà uống nước cam thảo để “thông cổ hạ đàm”. Ngoài ra, ta còn phải quan sát xem phân gà có tốt hay không. Phân tốt là phân vón cục, khô. Nếu cận ngày đá mà gà tiêu phân không tốt như phân lỏng, phân cò (màu trắng như vôi) hoặc phân xanh, phân có lẫn máu thì dứt khoát không ôm ra trường đấu.

- Mỗi sáng sớm, ta nên lắng tai nghe gà gáy để xem giọng gáy ra sao. Gà mạnh khỏe thì tiếng gáy, giọng lớn có âm vang. Gà bệnh thì tiếng gáy, giọng khàn hoặc nhỏ. Nếu sáng sớm nằm trên giường không nghe gà gáy thì ...sức khỏe của gà “đã có vấn đề” ...

Chăm sóc gà đá độ như chăm sóc một con ngựa đua hay một anh võ sĩ sắp đến ngày thượng đài, phải có những điều phải kiêng khem, để giữ gìn sức khỏe tối đa, và nhất là tránh mọi thương tật : võ sĩ thì đôi tay, ngựa đua thì bốn vó, còn gà nòi thì cặp cán và cái mỏ, vì đó là khí giới của nó ...

NUÔI GÀ NÒI - TẠI SAO NHIỀU NGƯỜI ĐẤU NGHỀ ?

Tại sao nuôi gà nòi, nhiều người lại có tính ưa đấu nghề ? Đó là điều kẻ mới “nhập môn” nào cũng thắc mắc và không tránh được sự ... oán trách !

Trước đây, trong bài tựa một cuốn sách hướng dẫn nuôi chim, chúng tôi cũng không dấu diếm chuyện mình nuôi gà nòi gần nửa đời người, mà hai mươi năm đầu đều phải bỏ tiền ra mua những con gà dở, rồi quí lụy van xin chỉ dạy cho một đôi điều cũng không một sư kê nào khứng chịu, họ chỉ ậm ừ cho qua chuyện mà thôi !

Mà thật ra như quý vị biết đó, cái gọi là bí quyết nuôi gà nòi đâu có gì gọi là bí hiểm lắm đâu ! Nếu ai tốt bụng tận tình chỉ vẽ cho mình, thì bao nhiêu điều cần biết đó, với người sáng ý chỉ học qua vài tuần là quá đủ !

Tôi nhớ ngày được cầm cuốn Kinh Kê trong tay, vừa đọc vừa ghi trong vòng một tuần là coi như ... nuốt hết vào bụng ! Bài vở thì chỉ có vậy, cộng với kinh nghiệm của mình thì sự hiểu biết nó càng được sáng lóa ra.

Từ ngày tôi biết nghề, tôi không hề dẫu, thế nhưng vẫn không hiểu tại sao thiên hạ xưa nay cứ mãi dẫu nghề ?

Họ đọc quyền con gà mái gốc vì không muốn gặp cảnh trở treu gà cùng dòng đá nhau một đòn, một thế thì còn có thể nghe được, chấp nhận được ! Nhưng, phương pháp chọn gà tốt, nuôi cho gà mau lớn, mau sung ra sao thì có gì phải dẫu ?

Cuối cùng, va chạm mãi với đời, tôi cũng tìm hiểu ra được hai điều :

- Trước hết là do ích kỷ : với người có tính ích kỷ thì họ đâu có muốn ai hơn mình, hay bằng mình ! Những gì họ biết họ cứ chôn chặt trong lòng, đâu đại gì chỉ vẽ cho ai, vì sợ người ta ăn cắp nghề mà ... có ngày tài giỏi hơn họ !

Nói chuyện người có tính ích kỷ thì kể ra vài ba cuốn sách cũng chưa hết chuyện. Với họ, họ chỉ biết bản thân họ mà thôi ! Một người làm bánh có tiếng tăm, do ích kỷ, họ chỉ truyền nghề lại cho con trai, còn con gái tuy vẫn là con nhưng van xin cũng không được cha truyền dạy. Một lẽ dễ hiểu là họ sợ sau này con mình đi lấy chồng thì bí quyết của nghề mình sẽ lọt qua ... nhà người khác !

- Trường hợp thứ hai là ... do sĩ diện : Trường hợp này theo chúng tôi, đáng thương hơn là đáng trách. Có

nhiều vị nuôi gà đã lâu năm, nhưng kinh nghiệm không nhiều, hoặc chỉ biết một cách phiến diện, chuyên môn một khâu nào đó mà thôi ... Chính họ hơn ai, cũng biết đến điều đó. Nhưng, khổ nỗi do nuôi gà lâu năm, nhiều người quen tên biết tiếng nên danh nổi như cồn, nay có muốn chỉ vẽ cho ai cũng không hề ...dám ! Điều mình biết, nói ra thì dễ, họ đành chịu tiếng xấu bụng với thiên hạ !

Còn một hạng người thứ ba, không những đáng trách mà còn đáng giận. Hạng người này chưa học thuộc câu danh ngôn của Khổng Tử : “Biết thì thưa thốt, không biết thì dựa cột mà nghe”. Cái biết của họ không bao nhiêu mà phần nhiều lại do ... học lóm, vậy mà ngồi đâu cũng ba hoa dạy đời bằng những câu ...trật lất ! Chuyện cứ nghe nổ như bắp rang, nhưng nếu ai chưa biết gì về gà nòi mà nghe lời họ thì ... “tiền mất tật mang” không sao tránh khỏi ! Hai mươi năm đầu bước vào nghề nuôi gà nòi, tôi toàn gặp “Sư kê” rởm ấy cả ! Hơn nữa, thuở trước làm gì có sách vở hay tài liệu để tham khảo như bây giờ ... Sách gà Phạm Công tuy có nghe, nhưng để gì tìm đọc, chỉ được nghe lồm bồm vài câu của giới đàn anh trong nghề vui miệng đọc lại, nhưng ,,không đầu không đuôi làm sao hiểu nổi ?

Cái tính xấu dấu nghề, không những chỉ riêng nghề nuôi gà nòi, mà tất cả những ngành nghề khác của người mình xưa nay, chỉ gây cản trở cho sự tiến bộ của xã hội. Đó là chuyện không nên làm.

